

EU:s strategi för Östersjöområdet

Sammanfattning

I utlåtandet redovisar utskottet för riksdagen resultatet av sin granskning enligt 10 kap. 4 § riksdagsordningen av kommissionens meddelande om EU:s strategi för Östersjöområdet, KOM(2009) 248 (jfr SEK(2009) 702, 703 och 712).

Åtta av nio länder runt Östersjön är medlemmar i EU. Kommissionen har presenterat ett förslag till en strategi som syftar till att fördjupa samarbetet runt Östersjön för att ta vara på den gemensamma lagstiftningen och existerande finansiella instrument för att Östersjöregionen ska utvecklas till en hållbar region miljömässigt, ekonomiskt och socialt.

Utskottet välkomnar Europeiska kommissionens förslag. Strategin är inte bara viktig i sig utan kan även tjäna som modell och inspiration för andra europeiska regioner och samarbeten. Utskottet anser det vara angeläget att strategin kan antas med enhällighet vid Europeiska rådet i oktober. Samtliga EU:s medlemsstater berörs av strategin och dess åtföljande handlingsplan. Det är också av vikt att genomförandet av strategin inleds direkt efter Europeiska rådets beslut. Kommissionen har därvidlag en aktiv roll i arbetet att, som ett oberoende sektorsövergripande organ, säkra nödvändig samordning, övervakning och uppföljning av handlingsplanen.

I utlåtandet finns en motivreservation.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets granskning	5
Reservation	10
EU:s strategi för Östersjöområdet – motiveringen (s, v, mp)	10
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
<i>Bilaga 2</i>	
Offentligt seminarium om EU:s Östersjöstrategi	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

EU:s strategi för Östersjöområdet

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservation (s, v, mp) – motiveringen

Stockholm den 13 oktober 2009

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Gustav Blix (m), Carina Hägg (s), Anne-Marie Pålsson (m), Kerstin Lundgren (c), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Walburga Habsburg Douglas (m), Kerstin Engle (s), Holger Gustafsson (kd), Hans Linde (v), Rosita Runegrund (kd), Mats Sander (m), Kent Olsson (m) och Max Andersson (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I slutet av 2006 föreslog Europaparlamentet att en strategi skulle tas fram för Östersjöområdet. Europeiska rådet uppmanade i slutsatser från den 14 december 2007 kommissionen att lägga fram en sådan strategi senast i juni 2009. Kommissionen lade fram sitt förslag till strategi och tillhörande handlingsplan för Östersjöregionen den 10 juni 2009.

Den 10 juni 2009 genomförde utrikesutskottet och EU-nämnden ett offentligt seminarium om EU:s Östersjöstrategi. I seminariet deltog EU-minister Cecilia Malmström, chefen för EU-kommissionens Stockholmskontor Pierre Schellekens, Världsnaturfondens generalsekreterare Lasse Gustavsson, Swedbanks chefsekonom Cecilia Hermansson och Svenska Kraftnäts generaldirektör Mikael Odenberg. Till seminariet var ett hundratal åhörare anmälda. En stenografisk uppteckning från seminariet återfinns som bilaga i detta utlåtande.

EU-kommissionens meddelande (KOM(2009) 248) om EU:s strategi för Östersjöområdet inkom till riksdagen den 22 juni. Strategin återfinns bland regeringens prioriteringar för det svenska EU-ordförandeskapet. Efter samråd med gruppledarna har talmannen fattat beslut om hänvisning av meddelandet till utrikesutskottet för granskning enligt 10 kap. 4 § riksdagsordningen (prot. 2008/09:137, tisdagen den 23 juni).

Regeringskansliet har den 19 augusti överlämnat faktapromemoria 2008/09:151 till riksdagen.

Man planerar att anta rådsslutsatser om EU:s strategi för Östersjöområdet vid allmänna rådets möte den 26 oktober 2009. Därefter kan ett politiskt beslut fattas vid Europeiska rådet den 29–30 oktober 2009.

Utskottets granskning

Kommissionens meddelande

Kommissionens förslag om en strategi för Östersjöregionen innehåller fyra övergripande mål som alla förutsätter ett gemensamt och skyndsamt agerande. Dessa är att 1) skapa en hållbar miljö, 2) öka tillväxt och välbefinnande i regionen, 3) öka tillgängligheten och attraktionskraften samt 4) förbättra säkerheten och tryggheten i området.

Europeiska rådet har framhållit att miljön bör inta en särställning. Förslaget riktar därför särskild uppmärksamhet på att minska det överskott av näringsämnen som i dag leder till övergödning och algblooming i Östersjön, samt hur den ekologiska jämvikten ska kunna återställas genom att minska överfiske, föroreningar och uppvärmning. Dessa effekter är nu så allmänt förekommande att friluftaktiviteter och turism påverkas negativt på många platser, varför samordnade insatser av EU och medlemsländerna behövs. Den största ekonomiska utmaningen är att jämna ut de stora skillnaderna inom Östersjöregionen. Det behöver göras större gemensamma satsningar på forskning, innovation, företagande och samarbete mellan myndigheter i medlemsstaterna i regionen i syfte att tillvarata regionens tillväxtpotential och att bidra till en bättre fungerande inre marknad. På säkerhetsområdet är det en prioritering att minska de risker för områdets invånare, infrastruktur och miljö som beror på en rad olika faktorer, särskilt oavsiktlig förorening av havet och organiserad brottslighet.

Bättre samordning och en mer strategisk användning av EU-programmen är av central betydelse, särskilt i kristider, för att tillgängliga medel och politik i området fullt ut ska kunna bidra till att strategin genomförs.

Strategin är intern och riktar sig till EU och dess medlemsstater. Vissa av de föreslagna åtgärderna blir mer effektiva genom ett kontinuerligt konstruktivt samarbete med intresserade tredjeländer i området, särskilt Ryssland. Även samarbete med andra regionala aktörer såsom mellanstatliga organisationer välkomnas. Strategin ska tillhandahålla en samordnad ram som gör det möjligt för EU och medlemsstaterna att kartlägga vilka behov som finns samt att sammankoppla dem med lämpliga tillgängliga resurser och samordna den politik som är relevant för behoven.

Som framgått ovan innehåller strategin fyra övergripande mål som alla förutsätter ett gemensamt och skyndsamt agerande. Inom ramen för vardera av de fyra övergripande målen finns också prioriterade områden.

Hållbar utveckling av Östersjöregionen

Utmaningarna för att hantera havsmiljön är många och akuta, däribland att bevara och förbättra vattenkvaliteten och den biologiska mångfalden samt att arbeta mot övergödning och de skadliga konsekvenser överfiske har för ekosystemet. Följande fem områden är prioriterade inom ramen för miljö: att minska tillförseln av näringsämnen till godtagbara nivåer, att bevara naturområden och den biologiska mångfalden, att minska användningen av farliga ämnen och dessas påverkan, att bli en föregångsregion när det gäller rena sjötransporter och att mildra klimatförändringar och anpassa sig till deras effekter.

Välfärd och tillväxt i Östersjöregionen

För att förbättra regionens konkurrenskraft är det viktigt att förbättra den inre marknadens funktionssätt i Östersjöregionen. Vidare lyfter strategin fram regionens potential när det gäller forskning och innovation, samt samarbetet för att främja företagande i regionen och stärka de små och medelstora företagen och att använda de mänskliga resurserna mer effektivt. Slutligen ska strategin också hjälpa till att göra jordbruket, skogsbruket och fisket mer hållbart.

Tillgänglighet och attraktionskraft

För att öka regionens tillgänglighet och attraktivitet prioriteras ökad tillgång till mer effektiva och säkrare energimarknader som inkluderar alla EU-länder i regionen, att förbättra interna och externa transportförbindelser samt att bevara och öka Östersjöregionens attraktionskraft, genom t.ex. samarbete inom utbildning, turism och hälso- och sjukvård.

Trygghet och säkerhet för medborgarna i Östersjöregionen

Östersjöregionen ska sträva efter att bli ledande när det gäller sjösäkerhet och sjöfartsskydd, bl.a. genom att stärka skyddet mot större katastrofer till sjöss och på land. Vidare är det viktigt att minska omfattningen av gränsöverskridande brottslighet och de skador den orsakar. Dessa frågor är prioriterade under området säkerhet i strategin.

Rättslig grund för Östersjöstrategin

Kommissionens meddelande innehåller inga konkreta förslag med rättslig grund. Förslaget kommer att behandlas genom rådsslutsatser. Rådsslutsatser antas med enhällighet i Europeiska unionens råd. Enligt vad utskottet inhämtat, bl.a. genom faktagromemoria 2008/09:151, utarbetas för närvarande rådsslutsatser om EU:s strategi för Östersjöregionen i en s.k. Friends

of the Presidency-grupp.¹ Man planerar att anta rådsslutsatserna vid allmänna rådets möte den 26 oktober. Därefter kan ett politiskt beslut fattas vid Europeiska rådet den 29–30 oktober.

Faktapromemorian

Av faktapromemoria 2008/09:151 framgår att regeringen välkomnar strategin, som anses vara av stor vikt för att fördjupa och förbättra samarbetet mellan länderna i Östersjöregionen. Samarbetet är ett viktigt verktyg för att möta utmaningar som är gemensamma för regionen på ett effektivt sätt. Dessutom kan den tjäna som inspiration för andra europeiska regioner. Östersjöstrategin bygger på en budgetrestriktiv grund, och mervärdet ska gå att finna inom befintliga budgetramar, vilket är en av strategins styrkor enligt faktapromemorian.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i sin granskning av kommissionens meddelande, tillsammans med EU-nämnden, genomfört ett offentligt seminarium samma dag som kommissionen antog och publicerade sitt meddelande (den 10 juni 2009). Stenografiska uppteckningar från seminariet finns bifogat detta utlåtande i en bilaga (bilaga 2).

Den 6–7 september 2009 stod utskottets ordförande värd för ett möte om bl.a. Östersjöstrategin där utrikesutskottens ordföranden i EU:s medlemsstater och Europaparlamentet deltog. COFACC (Conference of Foreign Affairs Committee Chairs) äger rum under varje EU-ordförandeskap. Till konferensen hade även inbjudits ordförandena i utrikesutskotten i Kroatien, Turkiet och Makedonien samt Island och Norge. Vid konferensen deltog sammanlagt representanter för 27 länder och Europaparlamentet. Mötet hölls i Visby på Gotland, då ett tema för konferensen var Östersjön och relationerna med närområdet (inklusive EU:s Östersjöstrategi). Statssekreterare Maria Åsenius höll ett anförande om arbetet med Östersjöstrategin.

Utskottet har tagit del av Sidarapporten ”En Östersjö – tre framtider” med tänkbara framtidsbilder för Östersjöområdet (Sidas Östersjöenhet, juli 2009). Utskottet har även tagit del av en analys som Sieps (Swedish Institute for European Policy Studies) nyligen publicerat om strategins innehåll och form. I denna (”An EU Strategy for the Baltic Sea Region: Good Intentions Meet Complex Challenges”, European Policy Analyses, 9-2009) identifieras ett antal utmaningar som strategin står inför. Dessa utmaningar berör frågor om vilket mervärde som strategin medför, hur man hanterar de spänningar som en regionalisering av EU kan ge upphov till samt den avsaknad av en extern dimension som strategin kännetecknas av.

¹ En s.k. Friends of the Presidency-grupp är en extra insatt arbetsgrupp inom ramen för Europeiska rådet och sammankallas endast för ett ärende där alla EU:s medlemsstater deltar.

Utskottet noterar att regeringen den 17–18 september 2009 anordnade en ministerkonferens om makroregionala strategier där Östersjöstrategin utgjorde ett pilotexempel.

Utskottet välkomnar att Östersjöstrategin även uppmärksammas i kommissionens årliga politiska strategi för 2010. I den av kommissionen antagna årliga politiska strategin (APS) för 2010 (KOM(2009) 73) prioriteras fyra områden. Strategin uppmärksammas inom ramen för ett av fyra prioriterade områden (klimatförändringarna och hållbar utveckling i Europa). Utskottet har i utlåtande 2008/09:UU17 uttalat sig om kommissionens årliga politiska strategi.

Utifrån den granskning som utskottet genomfört vill utskottet framhålla följande.

Utskottet anser att Östersjöregionen brottas med stora utmaningar som med fördel kan hanteras gemensamt. Dessa handlar om den allt sämre havsmiljön i Östersjön men också om de stora socioekonomiska skillnaderna i regionen och behovet av att samverka kring hållbar tillväxt, arbetstillfällen och välfärd. Vidare handlar utmaningarna om att öka sjösäkerheten och sjöfartsskyddet, bl.a. genom att stärka skyddet mot större katastrofer till sjöss och på land. Vidare är det viktigt att minska omfattningen av gränsöverskridande brottslighet.

Samarbetet är ett viktigt verktyg för att möta utmaningar som är gemensamma för regionen på ett effektivt sätt. Det handlar om den ansträngda miljösituationen i Östersjön men också om den finansiella krisen som har tydliggjort vikten av ökat samarbete i regionen kring frågor om hållbar tillväxt, arbetstillfällen och välfärd. Vidare finns behov av ökat samarbete kring säkerhet och trygghet i regionen.

Utskottet välkomnar därför Östersjöstrategin och anser att den är av stor vikt, inte minst inom miljöområdet. Strategin kan bidra till ett fördjupat och förbättrat samarbete mellan länderna i Östersjöregionen. Det betyder att fler än 100 miljoner människor som i dag lever och verkar i Östersjöregionen berörs av strategin, vars syfte är att skapa en renare och mer hållbar miljö, skapa säkrare och effektivare energimarknader, öka konkurrenskraften och tillgängligheten samt bidra till en säkrare Östersjöregion.

Under utskottets granskning av kommissionens meddelande om EU:s strategi för Östersjöområdet, enligt RO 10 kap. 4 §, har frågan om Nord Streams gasledning väckts. Utskottet behandlar inte detta gasledningsprojekt i detta utlåtande då projektet inte omnämns i Östersjöstrategin. Nord Streams ansökan bereds inom Regeringskansliet. Nord Streams ansökan prövas enligt svensk och internationell rätt och innefattar en ingående miljöprövning som ännu inte är avslutad.

Östersjöstrategin är viktig i sig, men den kan också tjäna som modell och inspiration för andra europeiska regioner och makroregionala samarbeten, menar utskottet. Östersjöstrategin är därmed en angelägenhet för hela unio-

nen. Östersjöregionen kan med strategin som utgångspunkt visa för hela EU hur en region med stor erfarenhet av mellanstatligt och interregionalt samarbete kan arbeta tillsammans för att möta gemensamma utmaningar. Utskottet har i sin granskning erfarit att liknande initiativ har tagits om Donauregionen.

Utskottet välkomnar att Östersjöstrategin bygger på en budgetrestriktiv grund och att mervärdet av densamma kan uppnås inom befintliga budgetramar. Det bör framhållas att nya institutioner inte bör skapas som en följd av Östersjöstrategin. Snarare bör existerande samarbetsorgan användas för att uppnå syftena med strategin.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att Ryssland, som också är en Östersjöstat, hållits informerat om EU:s arbete med Östersjöstrategin.

Utskottet vill framhålla vikten av att särskild uppmärksamhet riktas mot att minska överfisket i Östersjön och det överskott av näringsämnen som i dag leder till övergödning och algblomning. Dessa frågor tas upp i kommissionens meddelande, och det är av stor vikt att detta inte bara stannar vid målsättningar utan att man också fortsätter att vidta åtgärder som leder till verkliga resultat.

Sammanfattningsvis ser utskottet det som angeläget att strategin kan antas med enhällighet vid Europeiska rådet i oktober. Samtliga EU:s medlemsstater berörs av strategin och dess åtföljande handlingsplan. Det är av stor vikt, menar utskottet, att genomförandet av strategin inleds i direkt efterföljd av Europeiska rådets beslut. Kommissionen har därvidlag en aktiv roll i arbetet att, som ett oberoende sektorsövergripande organ, säkra nödvändig samordning, övervakning och uppföljning av strategin.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstagande har föranlett följande reservation.

EU:s strategi för Östersjöområdet – motiveringen (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Ställningstagande

Vi ser positivt på att en strategi för Östersjön arbetats fram av EU-kommissionen. Strategin har fyra huvudsakliga mål: att förbättra miljön, att öka välståndet, att göra regionen mer tillgänglig och attraktiv samt att öka trygghet och säkerheten. Till viss del är strategin en sammanställning av åtgärder som redan planerats inom EU, och allt är inte nya förslag. Det är naturligtvis positivt att man samlar de planerade åtgärderna för Östersjön i en gemensam strategi, men vi höjer ett varningens finger för att strategin kan bli en pappersprodukt utan reella finansiella möjligheter att stärka Östersjöområdet.

De senaste åren har oron varit påtaglig i Europas länder när trycket i gasledningarna minskat till följd av att det ryska statliga gasbolaget Gazprom stängt av kranarna till grannländer som Ukraina och Vitryssland. Energisäkerhet har därefter diskuterats på många internationella konferenser. Energitillförseln behöver både säkras och diversifieras, och det görs främst genom att utveckla alternativa förnybara energikällor.

Gazprom är majoritetsägare i det bolag som tillsammans med tyska Eon projekterar för en gasledning på Östersjöns botten. Ledningen är tänkt att gå genom en stor del av Sveriges ekonomiska zon.

De miljömässiga invändningarna är starka. Östersjön är klassat som ett särskilt känsligt havsområde. På botten finns giftiga tungmetaller och tiotusentals gamla minor, kemiska stridsmedel och ammunition sedan andra världskriget. Vid ett bygge måste de flyttas eller förstöras, med alla risker det innebär för miljön och fisket. En gasledning med en tänkt förgrening till Sverige riskerar också att slå undan benen för satsningar på bioenergi. En fullständig miljöprovning måste göras. Bolaget måste öppet redovisa alternativa sträckningar både på land och i Östersjön. Innan Sverige prövar ett tillstånd att uppföra en fast installation inom den ekonomiska zonen bör regeringen ta fram en plan för vårt eget framtida utnyttjande av zonen. Den grunda delen skulle exempelvis i framtiden kunna användas till vindkraftsparker, något som ligger mer i linje med en hållbar utveckling än det främjande av fossila bränslen som gasledningen innebär.

En stor del av Rysslands export av olja går i dag över Östersjön. Vi har ställt stora krav på att fartygen ska ha dubbla skrov för att minska risken för ett oljeutsläpp som skulle få förödande konsekvenser i Östersjön. Östersjön är ett grunt hav, och omloppstiderna för byte av vattnet är långa. En utbyggd gasledning och ökade oljetransporter skulle göra Östersjön till ett område med stora ekonomiska, strategiska och därmed säkerhetspolitiska intressen.

Sverige har alla möjligheter att agera och stoppa en gasledning med hänsyn till miljökonsekvenserna eller att alla sträckningar inte utretts tillräckligt. Det finns möjlighet att hänvisa till EU:s lagar om miljökonsekvensbeskrivningar. Detta regelverk ger enligt Said Mahmoudi, professor i internationell rätt vid Stockholms universitet, medlemsstaterna stora möjligheter att ställa hårda miljökrav. Om den svenska regeringen vill ta en rättslig strid, kommer man enligt Mahmoudi sannolikt att vinna. Den svenska regeringen har emellertid valt att inte ta strid med företaget utan enbart haft åsikter om sträckningen. Motiv till att ta en sådan strid saknas inte.

Om regeringen godkänner att gasledningen placeras ut innebär detta också en tyst acceptans av ökade klimatutsläpp och allvarliga miljörisiker för Östersjöns känsliga ekosystem.

Vi kräver att regeringen tar tydlig ställning mot planerna på en gasledning i Östersjön samt anser att man bör samordna politiken med de andra berörda Östersjöstaterna som motsätter sig en ledning på havsbotten och stödja de baltiska länderna och Polen i deras ansträngningar inom EU för att Nord Stream ska utreda en dragningsplan på land.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Kommissionsdokument KOM(2009) 248 Meddelande om EU:s strategi för Östersjöområdet

I meddelandet presenteras ett förslag till en strategi som syftar till att fördjupa samarbetet runt Östersjön för att ta vara på den gemensamma lagstiftningen och existerande finansiella instrument för att Östersjöregionen ska utvecklas till en hållbar region miljömässigt, ekonomiskt och socialt.

BILAGA 2

Offentligt seminarium om EU:s Östersjöstrategi

Inledning

Ordföranden Göran Lennmarker: God morgon och välkomna! Detta är EU-nämndens och utrikesutskottets offentliga seminarium om utmaningar och möjligheter i Östersjöregionen. Det här är en viktig dag i det sammanhanget. Det är nämligen så att EU-kommissionen i dag, precis efter vår övning, kommer att presentera sitt förslag till en strategi för Östersjöregionen. Vi har alltså vårt seminarium till och med innan detta är offentligt känt, även om komponenterna naturligtvis har diskuterats länge och ingående. Jag tror att det är bra att vi på det sättet i riksdagen har möjlighet att belysa den här frågan.

Om vi tänker efter är Östersjöregionen inom EU åtta länder. Det är de tre nordiska, Sverige, Finland och Danmark, och de tre baltiska, Estland, Lettland och Litauen. Vid Östersjöns sydkust har vi Polen och Tyskland. Detta är alltså åtta av EU:s 27 medlemsländer. Tankespåret bakom det här är att man inom ramen för EU, alltså internt inom EU, arbetar fram en Östersjöstrategi som berör de åtta länderna närmast men naturligtvis också hela EU. Det är viktigt att det inte bara är de åtta länderna utan också EU som helhet som finns med i detta.

Det gör att vi är mycket glada att nu ha möjligheten att diskutera det här. För 20 år sedan var regionen inte alls sammanhållen. Då gick det kalla krigets taggtråd om inte bokstavligt så i alla fall bildligt genom Östersjön. Det var en region som inte på något sätt uppfattades som en helhet, utan Östersjöregionen var då som sagt delad. Nu har vi under de här 20 åren haft en vad jag skulle vilja kalla för mirakulös utveckling. Detta kanske är det område och den region i Europa som har haft den mest spektakulära framgången när det gäller demokrati, mänskliga rättigheter och ekonomi. Även om det finns svårigheter just nu – det vet vi mycket väl – får man ändå säga att detta är en enorm framgångssaga inom Europa.

Vi är mycket glada åt att ha en kvalificerad panel här. Först och främst har vi vår EU-minister Cecilia Malmström, som jag snart kommer att påannonsera. Här har vi också chefen för EU-kommissionens Stockholmskontor, Pierre Schellekens. Välkommen! Här finns Lasse Gustavsson som är generalsekreterare i Världsnaturfonden. Varmt välkommen! Vidare har vi Cecilia Hermansson, chefsekonom på Swedbank, och Mikael Odenberg som numera är generaldirektör i Svenska kraftnät. Sedan har vi statssekreteraren i Näringsdepartementet Leif Zetterberg som kommer att kunna vara

med och svara på frågor mot slutet. Cecilia Malmström har nämligen andra engagemang, så hon kan inte vara med under hela seminariet. Alla är varmt välkomna.

Tyvärr har vi fått ett återbud. Det gäller Erkki Tuomioja, som skulle representera den finska riksdagen. Han har fått förhinder, så vi får tyvärr inte möjlighet att lyssna på honom.

Detta seminarium kommer att tv-utsändas i morgon bitti kl. 9.30. Det är alltså ingen direktutsändning, men ni kan avnjuta tillställningen en gång till om ni så önskar. Vi har två timmar på oss; det är en kort tid. Därför tar vi frågor samlat mot slutet på alla föredrag utom det inledande. Då kan man ställa frågor om helheten. När det gäller det första anförandet tar vi enbart två frågor, beroende på tidsbegränsningen.

Jag utgår från att statsrådet kommer att tala om huvuddragen i strategin. Låt mig bara säga att det finns fyra huvudpunkter i den. Den första är miljön, både i hela regionen och framför allt i det hav som ligger mitt i den och som ju är hårt ansträngt, som vi vet. Den andra är den ekonomiska utvecklingen. Det har skett mycket. Jag sade att det nästan har varit ett Guds under hur fort det har gått. Likväl finns det fortfarande en stor klyfta mellan den västra och den östra delen – mellan oss som har varit med i EU och Västeuropa länge och Baltikum och Polen. Den tredje är frågor som gäller tillgänglighet och transporter, framför allt transport och energi, där vi kan konstatera att de nordligaste delarna av Sverige och Finland plus Baltikum är de som ligger längst ifrån de ekonomiska centrumen. Den fjärde är säkerhetsfrågor både i själva Östersjön och när det gäller gränsöverskridande och organiserad kriminalitet.

Jag ska inte gå djupare in på det här, utan nu hälsar jag EU-minister Cecilia Malmström särskilt välkommen. Hon ska tala om Östersjöstrategin inför ordförandeskapet. Det är verkligen skojigt att vi kan få den här presentationen just nu, precis innan det svenska ordförandeskapet börjar. Varmt välkommen!

1. Östersjöstrategin inför ordförandeskapet

Statsrådet Cecilia Malmström (fp): Tack så mycket, herr och fru ordförande! Mina damer och herrar! Tack för att jag får den här möjligheten att komma hit och diskutera Östersjöstrategin med er. Det är en viktig och vältajmad dag som vi håller seminariet på. Det hålls samtidigt i samtliga Östersjöländer. Klockslagen är inte desamma, men i dag diskuteras alltså Östersjöstrategin i alla Östersjöländer på olika evenemang, vilket är väldigt roligt. Jag vet att Erkki Tuomioja deltar i ett liknande arrangemang i den finska riksdagen. Det pågår också saker i våra baltiska grannländer, i Polen och i Berlin, där för övrigt min statssekreterare Maria Åsenius medverkar i ett sådant här arrangemang. Det är hemskt roligt!

Det känns roligt att man markerar händelsen att kommissionen i dag kommer att presentera detta genom just det här gemensamma uppmärksammandet i samtliga Östersjöländer. Det beslut som fattas om några timmar är ett viktigt steg mot ett tätare och djupare samarbete mellan länderna inom EU med början i vårt närområde. Det är resultatet av tre institutioners mycket medvetna och målmedvetna strävan att möta de utmaningar som vi har i vårt område. Alla politiska institutioner i EU – kommissionen, Europaparlamentet och rådet – har bidragit till att det nu finns en strategi för Östersjöregionen.

Det började med en tvärpolitisk grupp i Europaparlamentet. Jag var själv medlem i den gruppen på den tiden. Där väckte man frågan om en särskild strategi för Östersjön redan 2005. Initiativet diskuterades och inspirerade den svenska regeringen och EU-länderna runt omkring Östersjön att vid Europeiska rådets möte den 14 december 2007 uppmana kommissionen att lägga fram ett förslag till en sådan här strategi. Kommissionen var inte nödbedd, utan den hade mycket tidigt insett potentialen som finns i att utveckla och fördjupa samarbetet här i vår Östersjöregion.

Man måste säga att kommissionen har genomfört ett föredömligt arbete i att försöka förankra förberedelsearbetet med parter och intressenter i regionen. Den förankringsprocessen har ökat förståelsen och kunskapen för Östersjön, inte bara bland dem som har deltagit utan också i hela kommissionen. Bara det i sig är viktigt. Det finns utmaningar som präglar det här området som man behöver känna till i Bryssel. Jag tänker naturligtvis främst på det allvarliga tillstånd som Östersjön befinner sig i. Östersjön med åtta av nio gränsstater som EU-medlemmar är ett EU-innanhav. Hälsoillståndet i Östersjön är därför en angelägenhet för hela Europeiska unionen.

Vi vet att trafiken i Östersjön har mångdubblats de senaste tio åren. 2 000 fartyg rör sig varje dygn i Östersjön. Det är förstått ett resultat av ökad kommunikation och integration mellan länderna i Östersjöområdet, vilket i sig är mycket positivt. Men den ökade trafiken innebär också nya risker och nya utmaningar att hantera för sjöövervakande myndigheter och katastrofberedskapsorganisationer.

Även om det inte ser ut så på vädret i dag är faktiskt sommaren på väg, och badsäsongen är snart här. Det brukar förutom den glädje det innebär också innebära rapporter om algblomning och döda havsbottnar som breder ut sig mer och mer för varje år i Östersjön. Det är en konsekvens av övergödning, föroreningar och en rubbad ekologisk balans. Vi kommer säkert att höra mer om detta alldeles strax. Detta är förstått oerhört viktigt att hantera, men det är inte den enda utmaningen.

Den finansiella krisen har gjort frågan om hur vi ökar tillväxten och hur vi slår vakt om jobben och välfärden till en aktuell fråga. Hur gör vi Östersjöregionen till en starkare motor för tillväxten, för jobben och för välfärdens skull? Många av de baltiska länderna, till exempel, är små och

mycket exportberoende. Det finns naturligtvis stora skillnader mellan Östersjöländerna utvecklingsmässigt och ekonomiskt. En del av länderna räknas som de mest konkurrenskraftiga i världen. Fortfarande utgör dock en del områden några av de fattigaste inom EU. Den ekonomiska krisen har drabbat dessa regioner, liksom oss alla, mycket hårt. Vi vet hur krisen har slagit mot till exempel Lettland.

Vi måste möta den ekonomiska krisen i dess mest akuta skede men också långsiktigt genom ett ökat samarbete och engagemang i närområdet. Vi måste tillsammans motverka alla förslag som leder till slutna marknader och som hävdar nationella särintressen. Protektionism kan aldrig vara lösningen. Det kommer i stället att bli en del av problemet.

Konkurrenskraft i en globaliserad värld kan inte skapas i skyddade, isolerade miljöer. Global konkurrenskraft kräver samarbete över gränserna, mellan länder och företag, inom forskning och genom innovationer. De stora företagens, forskningsinstitutionernas och universitetens verksamhet hindras inte av geografiska gränser i dag. Men samarbete mellan små och medelstora aktörer tar ofta sin utgångspunkt just i det regionala perspektivet. Det finns en enorm vilja och erfarenhet sedan tidigare av att samarbeta inom alla områden i regionen. Det tjänar vi alla på, och det bör vi ta till vara.

Östersjöstrategin kan bli ett fantastiskt exempel på den kraft som finns i det europeiska samarbetet när alla institutioner jobbar mot samma mål. Därför ligger Östersjöstrategin också väl i tiden. Fem år efter den stora utvidgningen kan vi ta ny kraft i den dynamik och berikning som utvidgningen har inneburit. Vårt område lämpar sig särskilt för att gå före med den här uppgiften. Fyra nya Östersjöländer blev EU-medlemmar i och med den senaste utvidgningen. Det betyder att fler än 100 miljoner människor lever och verkar i Östersjöregionen.

Kommissionen kommer såsom ordföranden sade här inledningsvis att presentera och koncentrera sin rapport på fyra specifika utmaningar eller teman. Det handlar om hur vi kan stötta och utveckla den hållbara utvecklingen i regionen med de stora miljöutmaningar som finns. Det handlar om hur vi kan öka regionens välfärd och tillväxt. Det handlar om hur vi kan öka tillgängligheten och attraktionskraften, och det handlar om hur vi kan få en större trygghet och säkerhet för de medborgare som lever här – alltså nästan 100 miljoner människor.

Detta ska koka ned till ett antal konkreta projekt där länder, regioner och aktörer tar ett ansvar för att leverera. På så sätt kan vi också visa att Östersjöstrategin har ett värde för hela Europa. Vi kan visa hur en region som har erfarenhet historiskt men också i aktuell tid av mellanstatligt och inter-regionalt samarbete kan samarbeta ytterligare för att möta de stora utmaningarna.

Vi har märkt att det finns ett stort intresse från andra EU-länder för att se hur vi arbetar med detta. Liknande initiativ tas i Donauregionen och diskuterar även i Svarta havs-regionen. På så sätt kan Östersjöstrategin resultera i ett antal metoder och strategier som kan vara användbara i andra maritima regioner utanför Östersjön, och därigenom bli hela EU:s angelägenhet.

Under det svenska ordförandeskapet kommer regeringen att ta det ledarskap som krävs för att inleda och sätta det unika och långsiktiga arbetet som Östersjöstrategin kommer att innebära. Det är ett resultat av en beställning från december 2007. Den kommer också att behandlas vidare på allmänna rådet och på de stora toppmötena, alltså på allra högsta nivå, under vårt ordförandeskap. Förhoppningen är att allting kan beslutas på toppmötet den 29 och 30 oktober.

Det ger oss möjlighet att omedelbart därefter, fortfarande under vårt ordförandeskap, inleda själva genomförandet av strategin i arbetsgrupper och inom de olika fackministrarnas ansvarsområden. Miljörådet den 22 december kommer till exempel att bli ett sådant viktigt tillfälle. Samtidigt måste en hel del av arbetet genomföras i medlemsstaterna själva med hjälp av och samarbete med kommissionen.

Jag kommer att tillsammans med statsministern bjuda in till en stor ministerkonferens i september i Stadshuset i Stockholm. Temat för detta blir just hur vi kan använda EU:s Östersjöstrategi som ett exempel för framtida motsvarigheter inom EU. Östersjöstrategin är, som jag säger, inte bara en strategi med vackra målsättningar. Den är en metodik och ett förhållningssätt som ska koka ned till konkret handling med klart definierade aktörer som tar ansvar för tydliga projekt. Kommissionen ansvarar för uppföljning och utvärdering och jobbar naturligtvis i nära samarbete med de olika aktörerna. Därigenom blir det en inkluderande EU-strategi där kommissionen har det högsta ansvaret för genomförande och utvärdering.

Vi är naturligtvis från den svenska regeringen – och jag vet att man också är det från riksdagens sida – engagerade i att få detta på plats inom en snar framtid. Östersjöstrategin och dess ikraftträdande kommer att vara en av de mest prioriterade frågorna under ordförandeskapet.

Mina damer och herrar! Trots min entusiasm för detta inser jag att vi inte kan lösa alla regioners problem och utmaningar med en Östersjöstrategi. Vi har döda havsbottnar, vi har en övergödning och vi har ekonomisk tillbakagång oavsett Östersjöstrategin. Vi måste vara ödmjuka inför alla dessa utmaningar. Flera av talarna efter mig här kommer säkert att poängtera och gå in närmare i detalj på detta.

Jag tror att Östersjöstrategin kan vara ett viktigt verktyg för att vi tillsammans i Europa, med våra närmaste grannländer och den historia vi har men också i det aktuella samarbetet, ska kunna arbeta för en renare Östersjö och en mer konkurrenskraftig Östersjöregion.

Ordföranden: Tack för det, Cecilia Malmström! Nu finns det som sagt möjlighet till två frågor. Den första ställs av Susanne Eberstein, som för övrigt är vice ordförande i EU-nämnden. Den andra frågeställaren är Jacob Johnsson.

Susanne Eberstein (s): Tack för de här förhoppningarna! Men som man skriver här när det handlar om utmaningar och möjligheter i Östersjöregionen finns det, precis som vi har hört, faror. Och det är stora faror. Havet är starkt förorenat, det finns döda havsbottenområden och en stark övergödning.

Oavsett alla strategier och alla goda intentioner tycks det vara svårt att göra några ordentliga framsteg. Jag skulle vilja fråga varför den här strategin kommer att ändra på det. Och framför allt – hur kommer man att göra för att lyckas nu när man alltid har misslyckats tidigare? Det är ju havet som är grunden för ett framgångsrikt regionsamarbete och för att regionen ska kunna utvecklas. Ett dött hav är meningslöst.

Dessutom har vi besvärliga ekonomiska tider. Hur ska man då lyckas med att prata miljö? Den brukar alltid få stå tillbaka i ekonomiskt besvärliga tider.

Statsrådet Cecilia Malmström (fp): Det är naturligtvis ett viktigt påpekande som Susanne Eberstein gör här. I ekonomiska kristider riskerar miljön att få stå tillbaka. Så är det; det ser vi nu i den aktuella debatten också. Icke desto mindre har faktiskt alla Östersjöländer och övriga EU-länder ändå enats om detta. Man har identifierat behoven. Miljöproblemen och miljöutmaningarna står först på kommissionens lista av de teman som man måste hantera.

Jag gör mig inga illusioner om att bara för att vi har en Östersjöstrategi löser vi problemet med övergödningen. Detta är långsiktiga problem, som kommer att ta mycket lång tid. Men dels identifierar man gemensamma problem, dels kommer det att finnas konkreta projekt till exempel på miljöområdet där ett antal aktörer tar på sig att jobba med pilotprojekt som minskar gödsel användningen och läckaget av fosfater från jordbruket. Man kommer att ha projekt som handlar om att rena avloppsvattnet och skapa marina naturskyddsområden samt olika projekt för att sanera förorenade vrak och kemiska vapen som vi vet ligger på havsbotten. Det blir definierade aktörer som tar sig an den här uppgiften med en tidsplan och ett program. Det ska följas upp och granskas av kommissionen. Det finns alltså ett tryck på att man ska göra detta.

Kommer det att lyckas eller inte? Vi får ju ändå hoppas att det gör det i kombination med det arbete som redan görs sedan mycket lång tid tillbaka inom Östersjöregionen – det finns ju samarbete som går långt tillbaka i tiden mellan kommuner och olika intressenter. Strategin ska vara ett komplement till och absolut inte ersätta det arbetet. Den ska snarare vara ett sätt att bygga vidare på det arbete som redan görs.

Just detta är viktigt: Man gör konkreta projekt med konkreta ansvarstagan- den och man rapporterar regelbundet. Kommissionen ser till att övervaka detta och skriva rapporter – om det sedan sker varje eller vartannat år får man naturligtvis diskutera. Det ska finnas mötesplatser och forum för stakeholders där man regelbundet möts och diskuterar. Detta ökar förutsätt- ningarna för att det faktiskt också ska ge resultat. Påtryckningsmöjlighete- rna finns alltså.

Kommer vi att lyckas eller inte? Jag vet inte. Men det här är i alla fall ett ambitiöst och angeläget verktyg.

Jacob Johnson (v): Det är lite svårt att ställa frågor på och reflektera över ett material som man inte har sett. Det blir enklare att göra det i morgon. Men jag skulle vilja be ministern reflektera lite grann över de östliga dimen- sionerna på frågan. Ordföranden sade att Östersjön är ett innanhav i Europeiska unionen. Det stämmer inte fullt ut. Ryssland är också en kust- stat. Dessutom har Vitryssland ett stort avrinningsområde till Östersjön.

Hur kommer man i strategin att ta upp vikten av att utveckla förbindel- serna med Ryssland och Vitryssland för att utveckla både ekonomin och miljön runt Östersjön?

Statsrådet Cecilia Malmström (fp): Ordförande! Jag tackar för frågan. Öster- sjöstrategin är en EU-strategi, så den involverar de länder som är medlem- mar i EU, vilket är de åtta randstaterna. Men precis som Jacob Johnson säger är Ryssland en oerhört viktig aktör i detta. Ryssland har en lång kust, och samarbetet är viktigt. Därför är både kommissionen och vi från Sverige och andra medlemsländer angelägna om att hålla en öppen kanal till Moskva. Vi har hela tiden informerat om vad det är som är på gång. Vi ska se till att det inte finns några hemligheter kring detta. Ryssland är alltså fullt informerat om vad detta innebär – att det är en EU-strategi men att vi naturligtvis även kommer att samarbeta med Ryssland.

Politikerna i Moskva är positiva till strategin. De ser möjligheter att samar- beta. Vi kan göra det inom ramen för den nordliga dimensionen, som naturligtvis också lever kvar. Också där finns det ju utarbetade samarbets- former. Det är självklart att detta kommer att ske i nära samarbete, men själva strategin är en EU-strategi.

Vi har även Norge till exempel, som är involverat i mycket samarbete redan i dag men som inte omfattas av själva strategin. Men inom ramen för den nordliga dimensionen är Norge en partner och kan mycket väl tän- kas ingå i en hel del av de pilotprojekt som kommer att göras. När det gäller Vitryssland är frågan om miljö och utveckling dessutom en fråga som finns med inom ramen för det östliga partnerskapet. Sedan får vi se hur långt vi kan komma där. Men vi ska också definiera bilateralt samar- bete mer konkret. Det är något svårare att kommunicera med ledningen i Vitryssland än med andra stater, av lätt insedda skäl.

Ordföranden: Vi tackar Cecilia Malmström för detta och går nu vidare i programmet.

Låt mig understryka det som statsrådet sade: Vi har också den nordliga dimensionen, som lanserades under finskt ordförandeskap för tio år sedan. Den inbegriper just Ryssland. Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg detta. I det östliga partnerskapet är Vitryssland ett av de sex länder som erbjuder samarbete. Vi har alltså flera instrument inom Europeiska unionen.

Vi går nu över till chefen för kommissionens Stockholmskontor, Pierre Schellekens. Du är varmt välkommen. Du ska tala om regionens fördjupning som en möjlighet för unionen.

2. Regionens fördjupning som en möjlighet för unionen

Pierre Schellekens, chef för Europeiska kommissionens Stockholmskontor: Herr ordförande! Tack för inbjudan att komma hit och vara med er i dag för att presentera detta dokument! Jag kan försöka ge er lite av en första introduktion till meddelandet om Östersjöstrategin, som kommissionen kommer att sända ut kl. 12 i dag. Detta kommer naturligtvis också att finnas tillgängligt för alla på kommissionens hemsida.

Östersjöstrategin är, som sades här tidigare, ett resultat av en ganska lång process och ett samarbete mellan parlamentet, Europeiska rådet och kommissionen. Samarbetet har varit öppet och bygger på ett öppet samråd, vilket kan ses som en orsak till att den svenska regeringen har all information om vårt förslag. Därmed kan jag inte tillägga särskilt mycket till det som Europaministern sade om de övergripande dragen i strategin. Däremot kan jag vara lite mer detaljerad på vissa punkter som vi kommer att föreslå.

Som sades här tidigare ses nog Östersjöstrategin som ett nytt angreppssätt i EU-politik – men inte så att vi på något sätt och i någon omfattning skulle anpassa EU:s lagstiftning till en region. Det är inte alls tanken. Däremot handlar det om att man utarbetar makroregionala strategier som bygger på de behov och den potential som finns i olika regioner. Det stämmer att vi redan har fått intresse från Österrike och Rumänien vad gäller Donauregionen. Det finns också ett visst intresse även från Alperna och alpregionen för liknande strategier. På det sättet är Östersjön, som i ganska många frågor, en föregångare i att driva ett samarbete vidare. Det är ett ambitiöst samarbete som bygger på den långa historia av samarbete som finns i Östersjöregionen.

Behoven är allmänt ganska kända. Det handlar naturligtvis om miljön, men även om transporter. Det tar i dag 36 timmar att ta sig med tåg från Tallinn till Warszawa. Det kan inte vara normalt. Vi vet alla om de baltiska staternas isolering vad gäller energinätverken. Det är definitivt en fråga som kommer att tas in i strategin. Det finns ju också ganska stora ekonomiska skillnader mellan olika delar av Östersjöregionen.

Men det finns också en stark potential för samarbete i Östersjöregionen. Det handlar delvis om det som har nämnts tidigare och även här – en lång historia av samarbete. De första organisationerna runt Östersjön går faktiskt tillbaka till just efter andra världskriget. De som finns i dag, till exempel Helcom på miljöområdet, är om jag inte misstar mig från tidigt 70-tal. Redan tidigare, före Berlinmurens fall och före det kalla krigets slut, fanns ett samarbete. Det finns alltså en historia av samarbete i regionen.

Det finns också kvalificerad arbetskraft i Östersjöregionen. Många delar av regionen är helt klart alltid i toppen när vi från kommissionens sida bedömer och analyserar forskning och investeringar i forskning och utveckling.

Dessa saker tillsammans är en bas och en grund för ett vidare samarbete. Det finns alltså utmaningar men också en stark potential.

Jag ska inte gå in alltför mycket på den process som ledde till Östersjöstrategin. Det har sagts tidigare. Det var parlamentets och sedan Europeiska rådets slutsatser i december 2007 där man bad kommissionen komma fram med en strategi 2009. Det har varit ett långt samråd med många berörda parter under hela hösten och vintern 2008 och 2009 som har gjort att vi både vad gäller medlemsstater och vad gäller regionala myndigheter, men också miljörelsen och så vidare, har haft tid att lyssna. Vi har tagit till oss synpunkter, och vi tror att det förslag som kommissionen lägger fram i dag återspeglar mycket av de olika synpunkter som har lagts fram. Många av de prioriterade åtgärderna är inte någonting som kommissionen själv har kommit på. Det är åtgärder som har föreslagits av medlemsstater, av miljörelsen och av andra organisationer.

Jag vill gärna komma in på svaret som europaministern gav på Susanne Ebersteins fråga. Detta är första gången som vi på EU-nivå föreslår en heltäckande integrerad strategi för Östersjöområdet. Självklart har vi haft olika initiativ på miljösidan och transportsidan tidigare, men detta är en integrerad strategi. Det är vår övertygelse att om man vill bedriva miljöpolitik måste miljöhänsyn integreras i alla delar – transporter, jordbruk och så vidare.

Detta är en integrerad strategi som täcker hela Östersjön och ett antal viktiga områden. Det är första gången som vi från EU:s sida lägger fram ett sådant förslag.

Tanken är också att de frågor som vi lägger fram i strategin ska styra arbetet kring Östersjön. När vi nu har kommit överens om strategin ska våra åtgärder – från staters, organisationers och framför allt från EU:s sida – i Östersjöregionen styras av strategin, och vi ska fokusera på de här områdena.

Strategin är alltså ett ganska kort dokument av lite mer visionär typ. Det viktigaste är handlingsplanen som fogas till strategin. Det är en handlingsplan på fyra områden: miljö, transport, energi och säkerhet. Till detta läggs ett övergripande kapitel, som täcker frågor som är allmänna, till exem-

pel planering och utbildning till havs. De allmänna åtgärderna, som är åtta nio till antalet, täcker de fyra pelarna. Tanken med detta horisontala kapitel är att detta kapitel ska föra samman de fyra pelarna. Det är åtgärder som gäller miljö, transport, energi och så vidare som ska driva samarbetet vidare.

Handlingsplanen består av 15 prioriterade områden och 80 flaggskeppsprojekt, flagship actions. För vart och ett av dessa agerar vi i partnerskap. Det är inte kommissionen som tar på sig ansvaret för alla dessa åtgärder. Naturligtvis är det vårt ansvar att samordna och att se till att uppföljning sker, men för varje projekt kommer en enskild medlemsstat att tilldelas ansvaret för att göra detta.

Östersjöstrategin består inte av ny lagstiftning, nya organisationer eller nya finansiella medel. Tanken är att de EU-medel som finns i projekt i Östersjöregionen – ungefär 50 miljarder euro – ska finnas i projekt som programmeras om för att passa strategin. Det handlar alltså inte om mer pengar utan om att använda pengarna bättre och fokusera på de områden som anges i strategin.

Som jag sade handlar det inte om någon ny lagstiftning. EU:s lagstiftning ligger till grund för vårt arbete. Den är en och enhetlig överallt i EU. Men man kan använda strategin för att gå vidare än EU:s lagstiftning och stärka samarbetet.

Det blir heller inga nya organisationer eller strukturer. Det finns redan gott om sådana runt Östersjön. Däremot behövs klara politiska riktlinjer från ministerrådet, en uppföljning och rapportering från kommissionen och nya initiativ från kommissionen. Tanken är att man använder EU:s strukturer för att genomföra strategin.

Vi ser naturligtvis fram emot att samarbeta med det svenska ordförandeskapet i den här frågan.

Låt mig säga något om nästa steg. Nu i eftermiddag går strategin till parlamentet, ministerrådet, ekonomiska och sociala kommittén, till regionkommittén och till andra sociala parter. Vi vill gärna ta in en sista runda av synpunkter.

Tanken med strategins genomförande är att ministerrådet får ge oss politiska riktlinjer för hur man vill genomföra den, och vi kommer sedan att samordna det. Sedan kommer man att ha ett årligt forum där man ganska öppet diskuterar det som har skett under det år som gått.

Vi kommer att se över detta 2010, och då gäller det själva tillämpningen. Då handlar det för oss om att samarbeta med de parter som har ansvar för de olika åtgärderna. Ansvaret kommer att finnas redan i själva strategin. Vi föreslår alltså en part som ska genomföra de olika prioriterade områdena. Under polskt ordförandeskap 2011 kommer vi att se över strategin och framför allt handlingsplanen. Vi hoppas naturligtvis att många av åtgärderna då har genomförts, och då kommer vi att ändra handlingsplanen.

Strategin är alltså inte oföränderlig, utan vi kommer att ändra handlingsplanen efter de behov som finns och det som har gjorts. År 2011 kommer det alltså ett nytt förslag till medlemsstaterna och parlamentet.

Ordföranden: Tack för det, Pierre Schellekens! Låt mig också säga att riksdagen på sedvanligt sätt kommer att behandla detta inför det att ministerrådet ska ta upp det.

Med detta går vi över till nästa punkt: Från krishav till ekologisk hållbarhet. Talare är Lasse Gustavsson, generalsekreterare i Världsnaturfonden. Varmt välkommen!

3. Från krishav till ekologisk hållbarhet

Lasse Gustavsson: Herr ordförande! Östersjön är nog den miljöfråga som jag pratar mest om. Östersjön är en fråga som det pratas om. Det pratas och det pratas.

Vi har stora förhoppningar på den nya Östersjöstrategin och på att den ska leda till att man pratar lite mindre och handlar lite mer.

Östersjön är ett älskat men mycket hotat hav. Det är också världens yngsta hav och en väldigt unik miljö. Det är en av världens mest spännande platser ur ett ekologiskt perspektiv. Avrinningsområdet är fyra gånger så stort som själva havsområdet. Det betyder att det är många människor och stora landområden som påverkar havsmiljön. Det normala förhållandet för ett hav är att avrinningsområdet är en liten landremsa utmed ett stort hav, men Östersjön är ett innanhav, och då är det annorlunda.

Snittdjupet är 53 meter, vilket är väldigt lite för ett hav. Det betyder att de föroreningar som hamnar i Östersjön får starkare effekter än om de hamnar i Nordsjön eller Medelhavet. Det är bräckt, det vill säga det är inte hemmaplan för någon art. För en torsk är Östersjön lite för blaskig och lite för insjölik. För en gädda är Östersjön däremot lite för salt och för kärv. Det betyder att alla arter i Östersjön är stressade utifrån sina betingelser. De är inte anpassade till bräckt vatten.

Det är världens största brackvattenhav. Det finns inget annat exempel som vi kan lära av, utan Östersjön är unik. Östersjön är kall jämfört med andra hav, vilket betyder att föroreningar bryts ned långsammare. En oljeolycka i Östersjön får större konsekvenser än en oljeolycka i Medelhavet, bara på grund av temperaturen. Det är på grund av detta av FN klassat som ett särskilt känsligt hav.

Det är 90 miljoner människor som bor i avrinningsområdet, och det är faktiskt 14 länder som finns i avrinningsområdet, också till exempel Norge och Ukraina. Det är också världens mest nyttjade hav. Vi är många som påverkar Östersjön och påverkas av den. Därför är en samlad förvaltning

av havet och dess resurser en förutsättning för att vi ska kunna utveckla våra ekonomier och ta hänsyn till de naturgivna förutsättningarna. Strategin är därför ett välkommet steg i riktning mot en samlad förvaltning.

Vi är alla beroende av ett väl fungerande ekosystem. Det mest uppenbara gäller förstas fisken. Här ser vi en ljusning: Torsken är möjligen på väg tillbaka. Ett par säsonger har det varit fin reproduktion. Om vi klarar att hålla igen fisket ett par år till kommer vi sedan att kunna fiska kommersiellt på en nivå som vi inte har kunnat på länge.

En annan ekosystemstjänst, en service som havet ger oss, är kolbindning. Havet är den naturmiljö som mer än någon annan binder kol. Vi börjar i världshaven se en viss mättnad, och skulle haven börja avdunsta kol i stället för att binda det kommer klimatproblematiken att se oerhört mycket mer dramatisk ut.

Vi måste naturligtvis utgå från ekosystemen när vi bestämmer hur vi ska förvalta och nyttja havets resurser. Ekosystemsansatsen tar sitt ursprung i ett hållbart nyttjande av resurserna. Man tar inte ut mer resurser än havet klarar att reproducera i en normal livscykel.

Man måste också bevara och skydda biologisk mångfald. När det gäller fisken är torsken viktig, men det är abborren, gäddan och andra också. Vilken sorts alger som finns i Östersjön påverkar också vilken sorts fisk som finns. Att skydda unika miljöer och alla sorters biologisk mångfald är därför viktigt.

Havet är som all annan natur föränderligt. Det finns inget givet tillstånd i naturen. Därför måste naturligtvis också förvaltningen vara adaptiv, men den måste utgå från ekosystemen, och den måste integrera både sociala och ekonomiska aspekter.

Övergödning och överfiske är de stora utmaningarna. Fisket och jordbruket är de näringar som har störst negativ påverkan på Östersjöns miljö och ekosystem. Därför måste Östersjöstrategin inkludera nödvändiga åtgärder när det gäller fiske och jordbruk. Östersjöstrategin öppnar möjligheter för en integration av politikområden som i dag inte är integrerade. I det nu aktuella förslaget ges dock fisket och jordbruket alltför liten betydelse.

Detta är viktigt. Dessa båda näringar lever ju inte på en riktig marknad, utan de är i princip subventionsdrivna. Både fisket och jordbruket är i hög grad styrda av politiska beslut. Ansvaret ligger på folkvalda i detta parlament och i andra parlament i regionen.

Östersjön är världens mest nyttjade hav, vilket förstas betyder att vi är många som är intresserade av hur det går för Östersjön, och många har legitima skäl att lägga sig i hur man planerar och förvaltar. Det finns i dag ingen modell för en samlad planering. Världsnaturfonden har lagt ned mycket energi på att utveckla något som heter Maritime Spatial Planning. Att det inte finns ett riktigt bra begrepp för detta på svenska är symtomatiskt, för vi jobbar inte så.

Maritime Spatial Planning utgår från ekosystemet och dess begränsningar, men det tar hänsyn till alla legitima användares behov. Ett grund är exempelvis intressant för den som vill fiska. Men samma grund kan vara oerhört intressant för den som vill bygga en vindkraftsanläggning eller om man vill bedriva dykning och turism. Det finns många olika nyttjanden av samma område. Då finns det metoder där man kan ta hänsyn till alla och ge alla en rimlig och rättvis chans att nyttja havet.

Vi har studerat hur man gör i Stora Barriärrevet, som ju ekologiskt är helt annorlunda än Östersjön, men som geografiskt är ungefär lika stort. Där har man i dag områden där det är absolut förbjudet att ens vistas utan tillstånd från den australiensiska regeringen. Samtidigt har man oljehamnar och allt annat däremellan. Det är ganska välplanerat. Det är inte jätteenkelt, men det går.

Eftersom Östersjöstrategin inte tillför nya regler, nya organisationer eller nya pengar måste den för att vara framgångsrik hanteras på högsta politiska nivå.

Vi ser gång på gång hur ministrar gör ett bra arbete var för sig inom sitt område, men de missar frågor som överlappar, för det ligger inte i deras uppdrag. Den enda som kan ge dem det uppdraget är förstas statsministern. Att få ihop de olika politikområdena, de olika intressena och de olika användarna är nog den största utmaningen. Då är strategin välkommen.

Det krävs att kommissionen följer upp och driver på, och det krävs ett starkt ledarskap på hög politisk nivå. Det krävs också en mängd konkreta åtgärder. Att snacka rent Östersjön har vi gjort i över 30 år. De enda politiska frågor som förenade länderna runt Östersjön under det kalla kriget var miljöfrågorna. Helsingforskommissionen var det enda politiska organ där både Sovjetunionen och Västtyskland var med och där man diskuterade övergödning samtidigt som man hotade varandra med kärnvapen.

Det viktigaste av allt för att lösa Östersjöns problem är ett genuint politiskt engagemang i det här parlamentet, i de andra parlamenten, på statschefs nivå, i kommissionen och i kommunerna, som har planeringsansvaret. Utan det engagemanget kommer vi inte att kunna lösa Östersjöns problem. Men den möjlighet att tänka integrerat som strategin pekar på ger oss hopp.

Ordföranden: Tack för det, Lasse Gustavsson! Vi hoppar raskt vidare. Nu gäller det Östersjöområdet som en dynamisk tillväxtregion. Cecilia Hermansson, chefsekonom på Swedbank, varmt välkommen!

4. Östersjöområdet – tillbaka till ekonomisk tillväxt

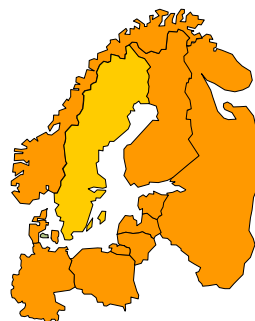
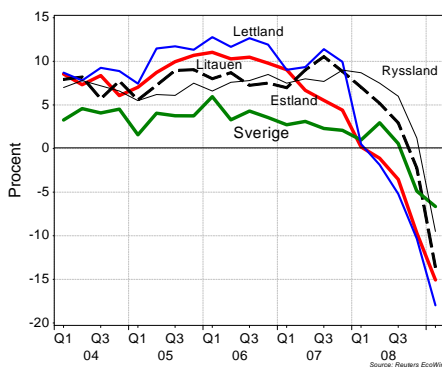
Cecilia Hermansson: Tack för att jag har fått komma hit i dag för att prata om Östersjöregionen och tillväxtfrågor, som ju är så nära sammanflätade med miljöfrågor och sociala och politiska förändringar i hela regionen.

Vi kommer från en tid då vi har haft en otroligt stark tillväxt driven av mycket optimism om framtiden, inte bara i den här regionen utan i hela världen. I ett stort antal länder i regionen står man nu inför stora utmaningar.

Den här bilden visar tydligt att vi har haft en mycket kraftig tillväxt, inte bara i Baltikum eller i Sverige utan också i ett antal andra länder i världen. Nu går vi ned i ett läge där efterfrågan faller dramatiskt. Typiskt just nu är att krisen i världsekonomin påverkar inte bara Baltikum utan också länder som Sverige och Tyskland. Tidigare har vi haft en tillväxt på uppemot 4 procent i Östersjöregionen, men nu räknar vi med ett tapp i efterfrågan på ungefär 6 procent.

Dramatiska tapp i efterfrågan runt Östersjön

2

Källa: Swedbank. Informationen bygger på de prognoser som gällde vid tillfället för seminariet.

Denna kraftiga omsvängning ger en rad konsekvenser. Vi har redan sett att arbetslösheten stiger kraftigt, inte minst i de baltiska länderna. Vi räknar med att Lettlands arbetslöshet kan komma upp mot 20 procent. Dessa länder står inför en depression medan andra länder i regionen snarare har en recession.

Den här regionen svarar för ungefär 40 procent av vår export om vi också inkluderar Norge. Det är alltså kanske den viktigaste regionen för Sverige.

De baltiska länderna har en egen kris. Man har byggt upp obalanser med en kraftig kreditexpansion, löner har stigit kraftigt och den inhemska efterfrågan har fått alltför stor vikt och importen har blivit mycket kraftig. Det har lett till stora bytesbalansunderskott som nu snabbt raderas. Nu kommer man i balans, men den processen är mycket smärtsam eftersom man nu ska krympa ekonomierna dramatiskt. I Lettland handlar fallet om ungefär

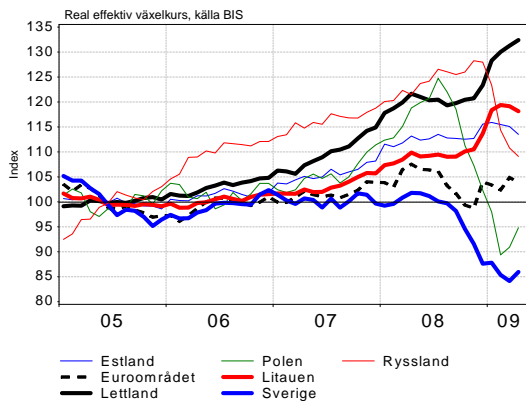
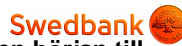
18 procents nedgång i ekonomin. Vi har aldrig tidigare sett så dramatiska fall i den här regionen. Samtidigt har man i de här länderna naturligtvis varit van vid svåra ekonomiska omständigheter under tidigare decennier.

Det är också viktigt att inse var vi kommer ifrån. Sedan början av 1900-talet har de här länderna fördubblat sin ekonomi. Nu kommer man tillbaka till en nivå som motsvarar 2005 eller 2004 års nivå. Det innebär att just de år då de baltiska länderna gick in i EU kan ses som förlorade, åtminstone makroekonomiskt. Men mikroekonomiskt finns det inga förlorade år. Här har institutioner byggts upp, demokrati och marknadsekonomi. Man ska inte stirra sig blind på den makroekonomiska utvecklingen. Det finns trots allt mycket som inte är förlorat, och en fördubbling är bra jobbat.

I Polen, där man inte har byggt upp samma obalanser som i de baltiska länderna, har man en mer uthållig tillväxt.

Nu handlar det om att försöka skapa en mer uthållig tillväxt och försöka undvika obalanserna i framtiden. Det handlar också om att bygga konkurrenskraft. Det här diagrammet visar den reala, effektiva växelkursen. Det är ett sätt att se hur konkurrenskraften utvecklas just nu. De kurvor som faller – Sverige, Polen, Ryssland – är länder vars valutor nu deprecierar kraftigt. De ländernas exportsektorer underlättas nu.

Allt sämre konkurrenskraft i Lettland – men början till omsvängning i Litauen och Estland

Källa: Swedbank. Informationen bygger på de prognoser som gällde vid tillfället för seminariet.

De baltiska länderna har däremot fasta växelkurser genom sedelfonder. Där har man inte samma möjligheter att stärka konkurrenskraften genom en depreciering av valutorna. Det innebär att dessa länder nu väljer att göra en smärtsam intern devalvering, det vill säga att krympa ekonomierna och få ned kostnadsläget den vägen. Det är ett val som de här länderna gör, inte minst för att de så snabbt som möjligt vill komma in i eurosamar-

betet. De möjligheterna kanske finns för Estland och Litauen medan det är svårare för Lettland, där skuldbördan ökar och man har svårt att hålla budgeten i schack. Att ha sådana här sedelfonder kräver att man har en mycket stram finanspolitik, och det är mycket svårt att göra det när man har en global finanskris och en egen kris i de baltiska länderna.

Om vi ska titta framåt får nu den ekonomiska politiken en allt större betydelse i hela regionen. Polen och de baltiska länderna har tidigare konvergerat mot övriga Europa nästan automatiskt, mycket via god tillgång på krediter och en optimistisk framtidstro. Nu ser vi att det inte längre är möjligt att detta sker automatiskt. Alltså krävs att den ekonomiska politiken får en större roll.

Det viktigaste är att satsa på en uthållig tillväxt för att försöka undvika obalanser i framtiden. Även om man nu har raderat ut bytesbalansunderskottet är det lätt att återigen hamna i samma situation – att man får en snabb inflationsutveckling och så vidare. Det viktigaste är att skapa uthållig tillväxt och inte bara bygga på ytterligare tillgång till finansiering.

Det som jag ser som den största utmaningen i hela Östersjöregionen är att attrahera utländska direktinvesteringar. Här har det hittills varit lätt, och mycket har gått till just finanssektorn, även om mycket har hamnat inom det som vi på engelska kallar non-tradables. Samtidigt har för lite gått till de sektorer som är exporterande och som man behöver för att just bygga upp så att man inte får obalanser i framtiden.

Att attrahera direktinvesteringar har varit ganska lätt tidigare, men i och med finanskrisen blir det betydligt tuffare för hela regionen att göra det. Samtidigt kan man se att regionen som helhet har en stor potential, och i och med att kostnadsläget nu kryper tillbaka i de här länderna ökar möjligheterna till det som Adam Smith kallade arbetsdelning och att man i de regioner som har lägre arbetskostnader skulle kunna ha en handel och integration med länder som har högre arbetskostnader. Just Östersjöregionen är perfekt för det ändamålet. Den möjligheten utökas i och med det som nu händer.

Samtidigt måste vi nu fundera mycket på var de nya tillväxtmotorerna ska komma ifrån. Det gäller nu att bygga upp dem, och det är inget som ekonomer och politiker kan veta på förhand, utan det skapas genom att man stärker entreprenörskap och företagande. I det läget måste man ge stöd åt sektorer där förädlingsvärdet stiger.

Jag tror att det har funnits en tro i många länder där lönetillväxten har varit 20–30 procent de senaste åren att det har varit okej att vara kvar i low-tech och mid-tech, men i alla dessa länder – också i Sverige och Tyskland – måste man jobba mycket mer för att också få mer av högteknologi för att kunna öka lönetillväxten. Det finns ett samband mellan förädlingsvärde och att skapa en bättre levnadsstandard.

Man kan också konstatera att konkurrensen blir allt hårdare. Jag tror att Östersjöregionen har en god potential att attrahera investeringar även om det är en liten spelare jämfört med Asien och andra delar av världen. Det blir tuffare och tuffare, och då är det viktigt att jobba med forskning och utveckling. Här ser jag stora möjligheter till samarbete i regionen utifrån både marknadens och den politiska sidans perspektiv. Här tror jag att man måste hjälpas åt för att stimulera forskning och utveckling, och det måste in i alla delar av produktionen. Även low-tech och mid-tech behöver forskning och utveckling för att höja förädlingsvärdet.

Just den ekonomiska politiken får en viktig roll när det gäller att effektivisera den offentliga sektorn. Inte minst där man har valt fasta växelkurser är det viktigt att man effektiviserar och når en bättre produktivitet utveckling. Det finns fortfarande i delar av regionen problem med byråkrati och korruption. Att stärka institutioner kommer också fortsatt att vara väldigt viktigt i hela regionen.

För att avsluta med någonting positivt ser jag att det finns länder som här ligger väldigt bra till när det gäller konkurrenskraft. Estland hamnar till exempel på plats 22 före Tyskland när det gäller hur lätt det är att göra affärer enligt Världsbankens studie, och vi själva hamnar på plats 17. Det finns även i andra länder en bra konkurrenskraft.

Det gäller också att inte dra alla länder över en kam och att vi till exempel separerar det som händer i Estland från det som händer i Lettland, där Estland kommit betydligt längre i vissa avseenden. Det gäller att vi ser skillnaderna i hela regionen.

För att avsluta skulle jag vilja citera Stanfordekonomen Paul Romer: A crisis is a terrible thing to waste. Det är kanske så att det nu med krisen öppnas möjligheter att just effektivisera, nå ett bättre samarbete, stödja företagande och entreprenörskap, se till hela regionen och samarbeta för att kunna få en starkare utveckling för oss alla.

Ordföranden: Tack för det, Cecilia Hermansson. Tack också för den lite optimistiska avslutningen. Det kan vi behöva.

Detta är ett samarrangemang mellan EU-nämnden och utrikesutskottet. Jag är ordförande i utrikesutskottet. Nu lämnar jag över ordförandeskapet till Anna Kindberg Batra, som är ordförande i EU-nämnden, som får sköta resen av övningen. Lycka till.

Ordföranden Anna Kindberg Batra: Tack för det, Göran Lennmarker. Det är inte så betungande i det här läget. Nu är det min uppgift att hälsa välkommen till Mikael Odenberg som är här i sin egenskap av generaldirektör i Svenska kraftnät i frågan om säker och hållbar energiförsörjning i Östersjöregionen. Välkommen, och varsågod.

5. Säker och hållbar energiförsörjning i Östersjöregionen

Mikael Odenberg: Tack så mycket, fru ordförande. Efterkrigstidens delade Europa efterlämnade en splittrad Östersjöregion med en eftersatt infrastruktur. Det är någonting som i hög grad märks också på energiområdet.

Jag minns för 15 år sedan när den svenska energikommissionen arbetade här på hemmaplan hur man diskuterade ett projekt som då kallades Baltic Ring. Tanken var att knyta samman energinäten i Östersjöns strandstater.

Det som är lite fascinerande är att det som vi nu ser framför oss är just förverkligandet av tanken på Baltic Ring när vi knyter samman länderna runt Östersjön med förbindelse mellan Finland och Estland, mellan Sverige och Litauen och mellan Litauen och Polen.

Den här sammanlänkningen av elsystemen är av stort värde av det enkla skälet att det möjliggör för oss att utnyttja de samlade elproduktionsresurserna på ett mer effektivt sätt. Det är inte bara bra sett till ekonomisk effektivitet utan det är också bra ur miljösynpunkt.

I de tre länderna i Baltikum har fokus väldigt mycket legat på security and supply, det vill säga försörjningstrygghet. Det är naturligtvis av historiska skäl inte särskilt konstigt. Det reflekterar också det förhållandet att länderna sammantaget är starkt beroende av rysk energi, el och gas. Det är ett beroende som ytterligare kommer att öka när den sista kärnkraftsreaktorn stängs i kärnkraftverket i Ignalina vid utgången av det här året. För Litauens del innebär det att 70 procent av landets elproduktion faller bort.

Den omständigheten att grannlandet Ryssland i handlingar visat att man om det kniper är beredd att använda energivapnet har naturligtvis ytterligare understrukit den vikt som de här länderna lägger vid försörjningssäkerhetsfrågorna.

Försvarsberedningen under Göran Lennmarkers ledning konstaterade för två år sedan att en stabil baltisk energiförsörjning och energisäkerhet också ligger i Sveriges intresse. Man konstaterade att det var viktigt att dessa länder erbjöds en integration i den gemensamma nordiska elmarknaden.

Möjligen kan man lägga till att det också kan finnas en moralisk aspekt på detta. Ignalinakärnkraftverkets två reaktorer är av Tjernobylytyp. Det är ett stort intresse också för Sverige att reaktorerna stängs. Den ena är redan stängd. Det är inte så att stängningen direkt är föranledd av litauiska propåer. Den är framtvungad av utformningen av Litauens anslutningsfördrag till Europeiska unionen.

Av det kan man naturligtvis hävda att det också är rimligt att andra EU-länder i den situationen aktivt söker bidra till Litauens och de andra baltiska ländernas integration med omvärlden.

Många aktörer har nu bedrivit ett intensivt arbete. Vi har från Svenska kraftnäts sida haft en väldigt aktiv dialog med framför allt Lettland och Litauen under det gångna året. EU-kommissionen har bedrivit ett mycket förtjänstfullt arbete med Baltic Energy Market Interconnection Plan som inom kort tid kommer att bli färdig.

Allt detta handlar om att utveckla en gemensam baltisk elmarknad och länka den till den nordiska. Det handlar inte bara om att bygga infrastruktur utan i väldigt hög grad om att på andra sidan Östersjön etablera den gemensamma baltiska elmarknad som i dag inte finns. Det förutsätter både nätförstärkningar och substantiella marknadsreformer.

Vi har varit väldigt tydliga från svensk sida med att vi inte avser att bygga en svensk-lettisk elförbindelse eller en svensk-litauisk elförbindelse. Det vi vill göra är att bygga en nordisk-baltisk förbindelse som länkar samman två elmarknader med varandra.

Jag vill understryka att det handlar väldigt mycket om miljön. I Estland är 90 procent av elproduktionen baserad på oljeskiffer med låg verkningsgrad och gigantiska utsläpp av koldioxid, kväveoxider och svavel. I Polen är elförsörjningen till 95 procent grundad på inhemskt kol.

Sammanlänkningsen och utbyggnaden av infrastrukturen runt Östersjön är viktig också för den långsiktiga utbyggnaden av vindkraften. Den svensk-norska vattenkraften är en viktig reglerresurs för att kompensera för svängningarna i vindkraftsproduktion. Sanningen är till och med den att den vindkraftsutbyggnad som har skett i Danmark inte hade varit möjlig om inte det danska elsystemet hade varit länkat till det svensk-norska.

Låt mig allra sist säga någonting om Nord Stream, eftersom infrastrukturen inte bara handlar om el utan också om gas. Jag brukade i en tidigare egenskap som försvarsminister någon gång säga att Nord Stream inte bara är ett projekt som har energipolitiska och miljömässiga implikationer utan måhända också säkerhetspolitiska.

Det fanns en och annan som uppfattade det som ett ställningstagande i sakfrågan. Jag vill understryka att det bara var ett konstaterande av ett faktum. Min grunduppfattning är nämligen att handelsförbindelser är av godo. Handelsförbindelser skapar inte, vilket debatten ibland ger ett intryck av, ett ensidigt beroende. Handelsförbindelser skapar ett ömsesidigt beroende och är därför ett bra sätt att knyta länder närmare varandra.

I just fallet Nord Stream är det internationella konventionssystemet sådant att de berörda staterna har väldigt långtgående rättigheter. Andra länders möjligheter att intervensera i processen är väldigt begränsade. Det gör som vi alla vet att den svenska prövningen uteslutande kommer att vara en ren miljöprövning. Den får nu ha sin gilla gång.

För egen del vill jag dock säga att jag inte är alldeles övertygad om att det bästa för miljön skulle vara att frakta rysk gas på LNG-fartyg genom Finska viken och Östersjön.

Frågor

Ordföranden: Tack för det. Vi har nu möjlighet att gå över till en frågestund. Den blir lite kortare än beräknat. Å andra sidan är det så som Göran Lennmarker konstaterade inledningsvis att det finska Stora utskottets ordförande Erkki Tuomioja var tvungen att ställa in med kort varsel. De tio minuterna blev vi av med och kan använda till frågor.

Jag vill gärna säga till er som följer detta på plats och utifrån att vi har både utrikesutskottsledamöter och EU-nämndsledamöter på plats. När vi planerade seminariet kom det också propåer från ett antal övriga utskott. Det är bara bra och trevligt att den här frågan engagerar riksdagen väldigt brett.

Jag vet och ser att i EU-nämndsuppställningen här i salen finns ledamöter som också sitter i de flesta berörda utskotten, till exempel i miljö- och jordbruksutskottet, trafikutskottet, näringsutskottet, finansutskottet och så vidare.

Den finska horisonten är också representerad i salen. Den finska ambassadören är på plats. Om man vill säga något till Finland kommer det i varje fall att höras, så att ni också vet det.

Vi har också en Europaparlamentariker på plats. De har varit inbjudna allihop, men det har varit bråda tider och omställning i det laget. Charlotte Cederschiöld, som än så länge är Europaparlamentariker, är välkommen hit och är på plats.

Vi ska gå in på frågerundan. Första frågeställare är Carina Ohlsson, som sitter både i EU-nämnden och i miljö- och jordbruksutskottet. Varsågod, Carina.

Carina Ohlsson (s): Fru ordförande! Det har varit jättespännande föredragningar. Vi har hört både om förhoppningar vad gäller Östersjöstrategin och om farhågor över situationen som den ser ut nu. Bland annat Lasse Gustavsson sade att man pratar mycket men att det inte är så många konkreta förslag vi har sett än, och vi hörde från Cecilia Hermansson om den ekonomiska situationen i Östersjöregionen.

Det jag inte hört så mycket om men som man kanske kan läsa om är: Hur involveras medborgarna i de olika projekten? Den sociala dimensionen har jag inte uppfattat så mycket av. Jag tror att den är oerhört viktig bland annat när man ser till valresultaten och hur många som engagerar sig i EU-frågor. Det är viktigt att man också involverar medborgarna. Jag skulle vilja höra lite mer om det.

Vi har också hört att det är oerhört viktigt att regeringarna tar på sig ledartröjan för att det ska bli någonting gjort. Hur gör man så att man integrerar frågorna så att det verkligen blir en hållbar utveckling och då har med

alla aspekter så att det inte är fortsatt stuprör? Hur kan vi till exempel bekämpa arbetslösheten med hjälp av miljöåtgärder? Jag tror att jag riktar frågorna till Pierre Schellekens och Leif Zetterberg.

Ordföranden: Jag skulle ha sagt i början att statssekreterare Leif Zetterberg i Näringsdepartementet representerar regeringen i den här rundan. Jag tackar Carina för att hon nämnde vilka hon ställer frågan till. Det får man väldigt gärna göra så att det blir lättare.

Närmast på talarlistan står den finländska ambassadören Alec Aalto.

Alec Aalto: Tack, fru ordförande! Jag har bara ett par kommentarer eftersom Erkki Tuomioja tyvärr är förhindrad att vara här.

När man hör inläggen slår det mig hur samstämmiga vi är åtminstone på det här planet. Det kan naturligtvis sedan komma detaljer när det gäller förverkligandet av till exempel Östersjöstrategin där vi kan ha lite andra intressen. Men på det hela taget kan man säga att vi är väldigt samstämmiga.

I Finland har regeringen just nu givit en Östersjöpolitisk redogörelse till riksdagen. För att inte duplicera EU-strategin har man närmast fokuserat på två frågor. Det är miljöfrågan, och trafiken, det vill säga sjöfarten, är den andra stora frågan.

Det kan konstateras när det gäller sjöfarten att det är rätt mycket som händer. I Finska viken finns det till exempel ett fungerande samarbete mellan Ryssland, Estland och Finland som håller på att byggas ut. Till och med när man talar om det nordiska försvarspolitiska samarbetet talar man alltså om en övervakning av sjörummet. Där är mycket på gång.

När det gäller miljön finns nu ett intressant initiativ i Finland som är ett samarbete mellan statsmakten och det privata näringslivet. Där är tanken att man inte bara ska engagera företag utan också organisationer, medborgarorganisationer och andra, för direkta projektåtaganden.

Det kan till exempel vara att Viking Line eller Silja Line ska vidta konkreta åtgärder för att förbättra havsmiljön eller att ett företag som gör till exempel målarfärg för att måla båtbottnen ska göra en målarfärg som förhindrar de små krypen att fästa sig men samtidigt icke förgiftar vattenmiljön. Det är den sortens konkreta åtaganden som man ska göra.

För att få fart på det kommer det att ordnas ett toppmöte i Helsingfors i februari där man strävar att få med stats- eller regeringschefer från Östersjöländer för att samtidigt få med och stimulera intresset på näringslivets sida. Där hoppas vi på ett samarbete med aktörer som till exempel WWF för att få konkreta åtaganden.

Det är en hel del som händer. Det visar också på vikten att konkret få med Ryssland i samarbetet just i de två frågorna sjöfart och miljö. Det finns olika möjligheter. Den nordliga dimensionen är en kanal. Men det finns också andra möjligheter där vi måste få med dem för att trygga det och få allt att fungera.

Ordföranden: Tack så mycket för det. Jag haft privilegiet att sätta upp mig själv som nästa frågeställare, och därefter ska jag ge ordet till panelen.

Jag skulle vilja ta fasta på Cecilia Hermanssons försiktiga optimism. Självklart handlar den ekonomiska aspekten i dagsläget mycket om akut krishantering. Utifrån det lite längre scenariot skulle jag vilja fråga både Cecilia Hermansson och möjligen även Pierre Schellekens vad ni ser för scenarier om 10–20 år.

Om strategin fungerar såsom vi tror i dag, vad leder det till praktiken? Hur mycket bättre integrerade blir vi? Hur rik är och hur fungerar den här regionen jämfört med hörnan Spanien-Portugal, eller den sydöstra hörnan, om man jämför med andra makroregioner i Europa?

Vad är det ni ser framför er om det här lyckas? Kommer svenska företagare och studenter till exempel lika självklart att vilja åka till Tallinn som till Tyskland? Vad är det vi kommer att känna i praktiken om detta har gått bra?

Nu lämnar jag ordet till panelen. Jag ger först ordet till Leif Zetterberg, eftersom han inte har fått det förut. Välkommen, och varsågod.

Leif Zetterberg: Frågan är hur vi kan integrera. Det har varit ett väldigt spännande projekt att delta i förberedelserna inför den presentation som ska ske i dag. I Regeringskansliet har vi verkligen jobbat horisontellt. Vi har också på ett mycket aktivt sätt engagerat myndigheterna i det arbetet.

Det här är vår chans att bygga. Det finns många organisationer runt Östersjön. Men det finns också brister när det gäller de personliga nätverken. Det här är en chans att stärka de baltiska nätverken och verkligen få till stånd konkreta initiativ.

Framför allt är det, som också Cecilia Hermansson var inne på, ett sätt att fokusera frågeställningarna. Pierre var också inne på att det inte är någon ny lagstiftning. Men vi har väldigt många direktiv som inte är sjösatta, om man får uttrycka sig på det sättet. Det finns mer att göra för att verkligen spetsa den politik som är tänkt för EU och regionen.

Jag var själv i går i Helsingfors och tjuvstartade lite grann. Vi hade en summit om telekom på initiativ av den finska regeringen. Där deltog också Ryssland. Vi blev väldigt överens om att arbetet börjar i dag. Frekvenser är en naturresurs med stora värden framför allt när vi diskuterar recovery och ekonomisk tillväxt.

Vi blev snabbt överens om att vi här måste ta gemensamma tag. Ni som kan frågor om signaler och frekvenser inser att det inte är helt enkelt. Det fanns en samstämmighet i gruppen mellan alla länderna inklusive Ryssland om att man behöver gå vidare, och vi tangerade Vitryssland, som har samma militära system.

Den typen av frågor finns inte bara på miljöområdet utan kommer att dyka upp på ett antal områden. Då är det viktigt att jobba horisontellt i Regeringskansliet där vi kan jobba med de olika myndigheter vi har. Men det gäller också, och det visar förberedelserna, att vi använder de regionala kontaktytor som finns.

Där närmar man sig också medborgarperspektivet lite grann. Jag var med på en av upptakterna i Kaunas. Det är uppenbart att de regionala forum och det regionala samarbete som finns ändå är en kanal att komma närmare medborgarna i den här frågan.

Här tror jag att det framför allt handlar mycket om en folkbildningsinsats. En del av det som vi har fått beskrivet här i dag är det många som inte har klart för sig. Tittar man på en karta kan vi se hur länderna ligger nära varandra. Men lägger man på transportkartan kan vi se att den beskriver historien för 20 år sedan.

Det finns mycket att göra utifrån det perspektivet. Samtidigt är det som Cecilia Hermansson säger. Det finns enorma affärsmöjligheter som vi inte utnyttjar genom att vi inte är länkade på ett effektivt sätt till varandra. Nationsgränserna hindrar en hel del av flexibiliteten.

Det har jag känt blivit väldigt tydligt i det arbete som vi har bedrivit så här långt. Det finns en samstämmighet mellan olika politikområden att det här är den chans vi har att fokusera och ta några steg framåt. Det handlar om att omsätta Europapolitik i ett regionalt perspektiv men kanske också om att bli en förebild för Europa i övrigt. Telekomfrågorna är ett exempel där vi kan gå före, och många är intresserade av det vi gör.

Det här tangerar också det som Pierre var inne på. Vi ska inte bli ett annorlunda Europa, men vi kan visa vägen.

Cecilia Hermansson: Det här är en oerhört spännande fråga. Var står vi om 10–20 år? Man kan tänka sig att det kanske finns två vägar. Det är hur man bejaktar integration eller inte bejaktar integrationen. Det handlar om ett utbyte av människor, kapital, varor och tjänster över gränser.

Jag tror att om man bejaktar den integrationen kommer vi att ha bättre tillväxtpotential och möjligheter än om vi inte gör det. Det är den första funderingen man kan ha.

Man kan säga att den finansiella integrationen har börjat ta fart mer eller mindre lyckat. Nu har vi en del problem med det. Samtidigt tror jag att det kommer att visa sig vara framgångsrikt i ett lite längre perspektiv. Det leder oss också till att ha en bättre integration när det gäller varor och tjänster.

Sedan beror det också på hur benägna vi är att flytta över gränser och ta in varandras kunskaper när det gäller att öppna marknader för till exempel tjänster. Nu vet vi inte riktigt hur det kommer att bli. Men om vi går den vägen tror jag att vi har alla möjligheter att utnyttja just arbetsdelning och specialisering på ett bra sätt i regionen.

Har vi möjlighet att klara oss bättre än andra regioner? Man skulle kunna tänka sig att titta på sådana saker som en del forskare gör, som tolerans, dynamik och kreativitet. Då tror jag att vi har ganska goda möjligheter. Vi har en snabb anpassningsförmåga i stora delar av regionen och ett stort intresse för ny teknik. Det är goda förutsättningar för att kunna tänka sig att man har en möjlighet att kanske växa bättre än andra regioner.

Sedan kan man fundera mycket på tillväxtmotorer. Jag ser egentligen stora möjligheter att bygga upp förutsättningar för att också kunna göra bra affärer när det gäller miljö. Det gäller det som man på engelska kallar utilities, det vill säga samhällsnyttig verksamhet som energi, transporter, mycket av nya transportsystem, och så vidare.

Där tror jag att vi klart har en outnyttjad tillväxtpotential. Men man måste kanske där i större utsträckning samarbeta mer mellan marknad och offentlig sektor, och då beror det på hur vi gör det. Sedan handlar det om hur vi kommer att utnyttja tjänstesektorn som jag tror har en fantastisk potential att växa.

Är det så att vi satsar mer på forskning, utbildning och utveckling tror jag att vi har en klart bättre möjlighet att stå oss ganska bra om 10–20 år.

Pierre Schellekens: Den sista frågan jag fick tar jag först. När vi talar om hur vi hoppas se regionen utvecklas inom den närmaste tiden och i perspektivet på 10–20 år finns det olika dimensioner.

Det allra första är att vi vill driva Östersjön mot en renare miljö och ett hav som är sundare och är en resurs på både det ekonomiska och det miljömässiga planet. Det är naturligtvis en väldigt viktig fråga.

Det gäller sedan det ekonomiska. Det finns förutsättningar, och det finns ingen orsak till att Östersjöregionen inte kan vara en av Europas viktiga tillväxtpoler i framtiden.

Det handlar inte om att konkurrera ut eller ersätta de tillväxtpoler vi har, bananerna och allt vad det heter i Kontinentaleuropa. Det handlar om att utveckla en tillväxtpol till i Östersjöregionen, och där det finns väldigt intressanta egenskaper som regionen har.

Det är precis som nämndes naturligtvis tjänstesektorn men också handeln med Asien. En stor del går redan genom Östersjöregionen. Man kan utveckla den potential som finns både på sjöfartsidan och på väg- och järnvägssidan. Jag tror att handeln med Asien kan bidra till Östersjöregionen.

Vår syn på hur Östersjöregionen utvecklas är att det är en tillväxtpol som stärker den allmänna europeiska ekonomin och regionen. Även om samarbetet ofta har kommit långt mellan myndigheter och organisationer finns det fortfarande väldigt mycket att göra på den ekonomiska sidan. Vi måste jobba med vissa konkreta projekt som kommer att finnas med i strategin.

Carina Ohlsson ställde frågan om hur vi samarbetar och hur öppna vi är gentemot medborgarna. Eftersom jag har varit med i processen tror jag att Östersjöstrategin kommer att vara en förebild för nya kommissionsförslag om hur öppna man är och hur man samtalar med medborgarna.

Vi har haft en lång samrådsprocess som har varat ungefär nio månader med olika möjligheter och öppna konferenser. Vi har också haft, som vi har med alla våra förslag, ett öppet samråd på Internet där vi har fått in hundratals reaktioner från Östersjöregionen och från andra regioner om vad medborgarna vill se.

Sedan har vi haft, vilket är lite udda, två konferenser endast med ungdomar från Östersjöregionen för att förbereda strategin och höra på deras synpunkter. Man får andra synpunkter och fokus av vad de lägger fram.

Det här ska naturligtvis fortsätta. Tanken är att vi har ett årligt forum där alla får tillfälle att uttrycka sig om hur de vill se att strategin vidareutvecklas under de närmaste åren. Det är definitivt tanken att vi förblir öppna i hur vi progressivt ändrar strategin för att möta nya behov och ny potential.

Jag vill gärna väldigt kort komma in på de två frågor som togs upp av Finlands ambassadör. Både havsövervakning och sjöfartens miljöpåverkan är två av de 15 prioriterade områden som finns i strategin. Havsövervakning vill vi definitivt jobba vidare på. Vi har fortfarande för många olika system även om det finns ett samarbete om Finska viken.

Det finns ett samarbete mellan Sverige och Finland. Men det finns fortfarande för många olika system för hur vi övervakar sjöfarten. Det finns fortfarande 10–15 olika satellitsystem för hur en båt ska in i hamn runt Östersjön. När man har olika satellitsystem och olika system ökar risken med den mänskliga faktorn som alltid finns.

Därmed behöver vi ett bättre samarbete. Det är faktiskt en av de få åtgärder vi lägger in nya pengar för. Vi kommer att lägga på lite nya medel för att erbjuda en möjlighet för medlemsstaterna att komma med förslag om hur de ska integrera sin havsövervakning på ett bättre sätt.

Väldigt kort om sjöfartens miljöpåverkan: Det är också ett av de prioriterade områdena. En konkret åtgärd som vi vill jobba vidare med är tanken att alla hamnar kring Östersjön ska ha elförsörjning vid hamn så att båtar inte längre behöver driva sina egna maskiner för sin elförsörjning. Nu finns detta i vissa hamnar i Finland, i Stockholm och vissa andra svenska hamnar, men vi måste jobba vidare med det. Tanken är som jag sade att alla stora hamnar kring Östersjön ska ha elförsörjning.

Lasse Gustavsson: Jag vill inte på något sätt förringa allvaret med den ekonomiska krisen, det är svårt och allvarligt, men ekonomiska kriser tenderar att gå över, även om det gör ont under tiden. Den ekologiska krisen är däremot allvarligare än vad den ekonomiska krisen kommer att bli, av den enkla anledningen att vi i dag lever som om vi i Europa hade tillgång till naturresurser från tre planeter. Vi bygger upp en ekologisk skuld som är större än vad den någonsin har varit och som förr eller senare kommer att explodera i ansiktet på oss om vi inte snabbt börjar amortera.

Om man lägger de här två bilderna ovanpå varandra har vi en ekonomisk kris och en ekologisk kris. Hur kommer vi loss ur det här? I den här regionen har vi ett näringsliv som är genuint engagerat i miljö- och klimatfrågor. Det är inte det vanligaste runt om i världen, kan jag säga. Vi har politiker som i internationell jämförelse närmast är att betrakta som miljö-extremister. Det spelar ingen roll vilken färg det är på dem om vi jämför med de politiker som vi träffar på andra håll i världen. Vi har medborgare som är närmast religiöst engagerade i de här frågorna.

Är det någonstans i världen som vi kan förena vägen ut ur den ekonomiska krisen med startbanan för vägen ut ur den ekologiska krisen är det väl här. Är det i någon fråga som vi tror och hoppas att Östersjöregionen ska kunna leda världen är det just i förmågan att se systemen, förmågan att se komplexa samband – vi är välutbildade, vi har pengar, vi har alla förutsättningar att göra det rätt här.

Den negativa sidan av myntet är förstås: Om vi inte klarar det här, hur ska man klara det på andra mer komplicerade ställen i världen?

Jacob Johnson (v): Först vill jag instämma i Carina Ohlssons fråga om den sociala dimensionen och be Leif Zetterberg att utveckla hur den svenska regeringen ser på de frågor där det handlar om hur mycket vi kan utveckla de folkliga kontakterna, folkrörelsernas betydelse, turismen, den demokratiska dialogen runt Östersjön, frågor som jag tycker är viktiga.

Sedan har jag en fråga till Cecilia Hermansson med tanke på den finansiella situationen och problemen, som jag tycker delvis har orsakats av oansvarig utlåning och kreditgivning i Baltikum, hur hon ser på behovet av finansiell övervakning.

Bengt-Anders Johansson (m): Fru ordförande! Det har genomgående i panelen förts ett resonemang om tillväxt, och där tror jag att vi alla är överens. Det handlar väldigt mycket om att vi ska skapa nya förutsättningar för jobb. Jag som kommer från Gnosjöregionen kan inte låta bli att säga att småföretagandet är en väldigt viktig del i detta. Därför vill jag rikta en fråga till Leif Zetterberg, knutet just till småföretagarnas situation. Vi säger att det ska bli lättare, enklare och roligare att vara småföretagare. Vi har en hemläxa att göra här i Sverige. På vilket sätt kommer regeringen att medverka till att vi får en samsyn om möjligheterna att vara småföretagare i ett bredare perspektiv i den här regionen?

Jag hade en fråga till Lasse Gustavsson, men han läste mina tankar och har på ett eminent sätt här redan svarat att han ser möjligheten att skapa en tillväxt där man tar miljöhänsyn, vilket jag tycker att vi har visat här i Sverige. Det tycker jag var ett bra medskick.

Magdalena Streiffert (s): Tack för väldigt bra presentationer! Jag har två frågor. Den ena gäller det Mikael Odenberg avslutade med, Nord Stream och gasledningen i Östersjön i avseendet att det kanske inte är det bästa för miljön. Jag skulle från Lasse Gustavsson vilja höra Världsnaturfondens åsikt i denna fråga och från Mikael Odenberg höra om den säkerhetspolitiska aspekten. Milt uttryckt är inte den politiska utvecklingen i Ryssland den bästa. Den är oroväckande.

Frågan är om beroendet av den ryska gasen är bra eller dåligt egentligen för den nordisk-baltiska gemensamma energimarknaden, gemensamt beroende i Östersjöregionen och strategin för den gemensamma hållningen till Ryssland.

Den andra kommentaren jag har handlar om handel och fri rörlighet, och det är en fråga som jag riktar till Leif Zetterberg. Handel och fri rörlighet är oftast någonting positivt, men det finns också avarter. Jag tänker på den vidriga människohandel som förekommer i ganska stor utsträckning i Östersjöområdet. Finns det med någonting om detta i Östersjöstrategin? Jag har inte läst programmet, och jag har inte hört någonting om det. Jag skulle vilja höra lite mer. Det handlar om gränspolisarbete och förebyggande åtgärder.

Mikael Odenberg: Man kan ha många synpunkter på gasledningsprojektet. Jag tycker nog att det kan vara klokt att inse att frågan om huruvida projektet verkställs eller inte i realiteten ligger i händerna på ryska och tyska intressen. Så långtgående är deras möjligheter med det internationella konventionssystem som vi har.

Sedan kan vi naturligtvis tycka mer eller mindre bra eller illa om projektet som sådant. Den lilla markering som jag gjorde bottnar egentligen inte i några heta känslor vare sig för eller emot, utan mer i iakttagelsen att jag tycker att debatten ibland har blivit lite ensidig i Sverige. Myntet har två sidor. Det är klart att det finns väldigt viktiga miljöaspekter på projektet, men man glömmer i diskussionen bort att alternativet ju inte är särskilt miljövänligt heller, nämligen att frakta flytande gas på fartyg genom Finska viken i Östersjön. Det är en trafik som redan i dag har expanderat mycket och innebär ett latent miljöhot mot Östersjön, och det tycker jag att man har glömt bort.

På motsvarande sätt har man fört en lite ensidig diskussion om beroendet, att det bara skulle handla om att Västeuropa blir beroende av ryska gasleveranser. Sanningen är att beroendet är ömsesidigt, det vill säga att det också skapar ett ryskt beroende av penningleveranser från Europa. Jag tycker att det finns skäl att se båda sidorna av myntet.

Leif Zetterberg: När det gäller Jacob Johnsons fråga sägs det i strategin att det ska vara ett årligt forum, det handlar om olika nivåer. Jag tycker att det känns angeläget att vi får ut frågeställningar kring Östersjöns möjligheter i ett brett medborgarperspektiv. Det är klart att folkrörelse och de regionala organisationerna har en roll i det sammanhanget. Det har också visats tidigare i processen och i förberedelserna, men det sägs i strategin att det ska vara ett årligt forum för att hålla frågan vid liv.

Det handlar om både det lilla perspektivet och det lite mera samlade nationella Östersjöperspektivet.

I småföretagarfrågan handlar det om regelverket. Vi är överens på europeisk nivå om att vi måste förändra regelverket. Vi måste minska regelbördan. Det är viktigt att vi med olika exempel kan hjälpa varandra på den resan. Det här samarbetet skapar förutsättningar för det.

Det handlar också om, som Cecilia Hermansson har varit inne på, att skapa förutsättningar för tillväxt och utveckling av affärsmöjligheter. Det gäller att lyfta fram olika frågor. Där kan jag avslöja att vi särskilt anmält intresse för att leda det arbete som handlar om innovation och utveckling. Beredningen i det arbetet har kommit väldigt långt. Det finns ett stort intresse från de större länderna i det här samarbetet, så jag känner att det finns goda möjligheter att både jobba med vardagsfrågan utifrån småföretagarperspektivet och också jobba med utvecklingsfrågan.

Sedan handlar det om transporter, som är mitt specialområde. Det handlar mycket om hur vi ska kunna umgås, göra resor. De här 2 000 fartygen är bara ett exempel. Men det är många transporter som behöver göras, alltifrån fungerande elektronisk kommunikation till att vi ska få transportflödet ut från regionen ner till Europa men också mot Asien. Där är det ett antal initiativ som behöver tas. Där har vi startat ett arbete som vi kallar för Baltic Transport Outlook för att skapa gemensamma förutsättningar, en studie som vi gemensamt kan bli överens om så att vi sedan gör rätt prioriteringar.

Att göra rätt infrastrukturinvesteringar, som Cecilia Hermansson var inne på, skapar förutsättningar i sig. Jag känner att det på olika sätt finns tydligt fokus på de här frågorna i strategin.

Som svar på Magdalena Streijfferts fråga kan jag säga att det är ett av de prioriterade 15 områdena. Där har vi ett starkt intresse från alla länder att delta. Det finns ett europeiskt samarbete, men vi har all anledning att fokusera på det Östersjösamarbete som ligger till grund för det. Men det är som sagt ett av de 15 prioriterade områdena.

Cecilia Hermansson: Frågan tycker jag är helt relevant. Vi har absolut ett ansvar för det som har hänt. Jag ser finanskriser som ofta är uppkomna just av marknadsmisslyckanden och politikermisslyckanden, men det handlar också om en stor portion psykologi. Vi har haft över 100 finanskriser i närmare 100 länder de senaste 30 åren. Finanskriser kommer vi nog alltid

att ha på något sätt, men om vi kan minimera marknadsmisslyckandena och politikermisslyckandena tror jag att vi kanske får färre finanskriser. Marknadsmisslyckanden kan vi kanske undvika genom att ha ett mer holistiskt perspektiv mellan makroanalys och affärsutveckling, som jag tror många gånger har saknats. Obalanser har byggts upp. Man har inte den fullständiga analysen klar för sig.

När det gäller politikermisslyckanden har det byggts upp regelverk som inte är tillräckligt smarta, men framför allt har man inte en tillräckligt bra finansiell övervakning. Just när det gäller finansiell övervakning, regelverk och kanske mer av early warning system tror jag att man måste ha en övervakning över nationsgränserna, eftersom vi i dag har en helt annan finansmarknad i Europa. Det är inte bara nationella finansmarknader eller finansiella sektorer längre.

Här krävs det en europeisk övervakning och att vi bygger upp smarta regelverk som inte skapar nya incitament. Vi vet ju att finanssektorn är väldigt innovativ. Det finns finansiella alkemister som kommer att hitta på många nya produkter de närmaste 10–20 åren också. Det gäller att ha en finansiell övervakning som har tillräckligt med resurser. Där brukar det fallera. Just bland finansiella övervakare har man inte tillräckliga resurser.

Det blir ytterst en politisk fråga om hur mycket resurser vi vill lägga på just finansiell övervakning. Jag tror att det är prioriterat eftersom vi inom finanssektorn vill ha en uthållig tillväxt. Vi vill inte att obalanser och bubbler byggs upp.

Lasse Gustavsson: När det gäller gasledningen som planeras att byggas mellan Finska viken och Greifswald i Tyskland uttalar vi oss med viss tveksamhet, av den enkla anledningen att Världsnaturfonden är en trovärdig organisation som man gärna citerar. Jag är överens med Odenberg om att tonläget i diskussionen gör att det är lätt att man blir fångad, tagen som gisslan. Men vi har förstås uppfattningar.

Man kan titta på gasledningen ur två miljöperspektiv. Ur ett klimatperspektiv är en gasledning mellan Ryssland och Tyskland inte alls en dum idé. Nu lämnar vi alla andra aspekter förutom miljöfrågan åt sidan. Gas är en bra brygga mellan kol och kärnkraft å ena sidan och å andra sidan förnybart, som vi måste till så fort som möjligt. Gas är en rimlig brygga. För Tyskland, som har ett så stort kol- och kärnkraftsberoende, är gas ett bättre alternativ.

För Sverige skulle det vara ett dåligt alternativ. Här skulle vi konkurrera med förnybart på ett sätt som det inte finns anledning till.

När det gäller havsmiljön är det viktigt att konstatera att det visst går att bygga gasledning i känsliga områden om det görs på rätt sätt. Det byggs hela tiden gasledningar i Östersjön och i ishaven. Det byggs gasledningar på längden och på tvären. Men det förutsätter att man vet vad man håller på med. Vi har hittills varit avvaktande när det gäller Nord Stream, fram-

för allt eftersom den miljökonsekvensbeskrivning man nu har ställt till regeringarnas förfogande runt om Östersjön inte lever upp till de krav som ställs inom europeiska regelverk, inte heller enligt Esbokkonventionen. Vi har presenterat våra synpunkter för Esbokkonventionen. Just nu presenterar vi dem för Helsingforskommissionen, som diskuterar ärendet i dag på eftermiddagen.

Det finns också allvarliga invändningar när det gäller relationen mellan gasledningen och Natura 2000. Natura 2000 är ett viktigt verktyg för skydd av känsliga och unika naturvårdsområden. Gasledningen kommer att byggas i åtminstone två sådana, oavsett om man väljer den nordliga eller den sydliga sträckningen. Den kan hamna i fler. Risken är att man förstör viktiga områden, men risken är ännu större att man sätter ett prejudikat som säger att om det finns samhällsviktiga krav, till exempel billig energi, kan man strunta i de skydd man har skapat för naturen. Det är vi lite oroliga för.

Kerstin Lundgren (c): Då riktar jag min fråga till Lasse Gustavsson. Du nämnde att Östersjön behöver handling, att man behöver samla ihop sig, inte bara prata. Leif Zetterberg och andra har nämnt att man ska utnyttja regionala kontaktytor och bygga på de många strukturer som finns i dag. Jag undrar om du uppfattar att det förslag som nu ser ut att komma fram verkligen lever upp till målet att samla ihop, att integrera, så att man når handling, inte bara för att förvalta utan för att få en hållbar Östersjöregion.

Göran Lenmarker (m): Jag har en kort fråga till Mikael Odenberg. När är elnäten sammanknutna? Vad är det för tidsperspektiv?

Jag har en fråga som går till Pierre Schellekens och Leif Zetterberg. I Förvarsberedningen hade vi en idé om att man skulle bygga upp en gemensam kustbevakning i Östersjöområdet mellan de åtta EU-länderna. Varför ska vi ha åtta individuella när vi kan göra det tillsammans? Det kunde ha särskilt stor betydelse när det gäller fiskeövervakning, miljöövervakning och så vidare. Finns det med något om detta i strategin? Om det inte finns med, kan man fundera över detta från EU:s sida och från den svenska regeringens sida?

Jag vänder mig till Lasse Gustavsson med en fråga om Stora Barriärrevet. Hur skulle det gå till om man i Östersjön skulle genomföra samma idé som du berättade om vad gäller Stora Barriärrevet?

Lasse Gustavsson: Strategin öppnar för möjligheter, men den är nog inte där än. För att vi ska lösa Östersjöns miljöutmaningar har vi inga små EU-frågor att tampas med. Vi har subventioner genom fisket. Vi har subventioner inom jordbruket. Vi har de regionala stöden. De är i dag i alla stora ekonomiska strömningar långsiktigt ekologiskt ohållbara. För att vi faktiskt på lång sikt ska lösa Östersjöproblemen måste vi reformera fiskeripolitiken, reformera jordbrukspolitiken, och vi måste se till att de regionala stöden leder till ordentlig långsiktig ekonomisk och ekologisk utveckling.

Det är kanske lite mycket begärt av en Östersjöstrategi att den ska klara av att hantera de stora frågorna. Det som är glädjande är att de som skriver strategin inser att det är integration som är avgörande. Sedan har vi en spännande period framför oss de kommande fem åren där vi ska titta på fisket, jordbruket och de regionala stöden. Det är oerhört viktigt att vi faktiskt tar till oss, inte bara av ekonomiska skäl utan också av ekologiska skäl, att det som subventioneras för det första ska vara det som inte klarar sig på marknaden och för det andra ska det som folk vill ha vara på riktigt och långsiktigt hållbart – inte kortsiktigt tänkande och bara här och nu, geografiskt. Det ska vara det långa perspektivet. Vi ska göra vad vi kan för att hjälpa till. Jag är lätt optimistisk, men det är svårt att se att vi på fem år ska bryta upp alla de stora riktigt grundade strukturerna. Jordbrukspolitiken är en del av EU:s ryggrad.

När det gäller Stora Barriärrevet har jag här i lokalen två av Sveriges ledande experter i frågan. Vad som är viktigt är att utgå från ekosystemens funktioner när du planerar. Du måste ta in alla intressenters behov i en ordentlig dialog. Jag ska ge ett exempel som jag har stulit från de högsta tjänstemännen vid myndigheten i Stora Barriärrevet, the Great Barrier Reef Marine Park Authority.

Tjänstemännen säger: Första gången någon frågade om till exempel hummerfiske var det förstas ingen som talade om för oss var de fiskade hummer. Det är ju lite hemligt. "Där ska jag fånga min hummer." Så gjorde vi planer på var man fick fiska hummer och var man inte fick fiska hummer. Då var förstas inte de områdena med. I andra frågeomgången var de med eftersom vi hade lyckats bygga upp en tillit mellan hummerfiskarna och myndigheterna. Sedan insåg fiskarna att om de inte delade med sig av informationen kunde de inte heller dra fördel av det som havet ger.

Det är en ganska komplicerad samhällsprocess som är ännu svårare i Östersjöregionen än i Australien där man bara har nationell och regional nivå att hänsyn till. Här är det nationell nivå i nio länder att ta hänsyn till. Politiskt är det en mycket större utmaning. På papperet vet vi hur vi ska göra, och det finns mycket att pröva. Det finns en del forskningsunderlag som visar på att man med framgång kan tillämpa detta här. Det tog över 20 år i Stora Barriärrevet, och det kommer inte att gå fortare här.

Mikael Odenberg: Utbyggnaden sker successivt. En andra förbindelse mellan Finland och Estland kan röra sig om 2014. Förbindelsen Nordbalt mellan Sverige och Litauen kan röra sig om 2016 i bästa fall. Det som kommer att ha den längsta tidsutdräkten är att koppla ihop de litauiska och polska systemen, vilket beror på att det polska elsystemet är svagt i Polens nordöstra hörn. Det är många markägare som kommer att vara berörda. Där kan man befara rejält utdragna processer i tiden.

Leif Zetterberg: Det finns även i den delen ett prioriteringsområde. Jag ska väl inte avslöja allt som ska sägas om några minuter, men allt löses inte inom strategin. Det är också det här ett exempel på. Vid det gemensamma

regeringssammanträdet som Sverige och Finland hade för några veckor sedan i Tavastehus när vi högtidlighöll att det var 200 år sedan vi skildes åt var en av punkterna att vi ska jobba gemensamt med sjöfartssäkerheten. Det pågår en process. Man får ta steg. Strategin stöder den typen av möjligheter att utveckla samarbete.

Pierre Schellekens: Östersjöstrategin är inte ett forum för att reformera jordbrukspolitiken och fiskepolitiken. Reformen av fiskepolitiken har inletts. Det finns en stark insikt inom kommissionen om att fiskepolitiken måste läggas om och kommer att läggas om; inte minst i den här frågan har det varit ett gott samarbete mellan kommissionen och svenska regeringen.

Däremot är Östersjöstrategin en möjlighet att börja testa en del reformer i jordbrukspolitiken och fiskepolitiken. Vad gäller fiskesidan har det påbörjats. Vår tanke i fiskekapitlet är att ha ett antal pilotprojekt i Östersjön, ett antal instrument som vi vill testa och se om de fungerar. Skulle de fungera och ge bra resultat är det fullt möjligt att de blir en del av reformen av fiskepolitiken. Det är en sida.

Samma sak är det med jordbrukssidan. Vi kommer att ha ett antal projekt för att driva jordbrukspolitiken. Det är också ett antal åtgärder, och om de lyckas kan de tas in i den allmänna jordbrukspolitiken. Det handlar om att gå vidare i de olika frågorna.

Det är sällan Lasse Gustavsson och jag inte är överens, men vad gäller regionalpolitiken tycker jag att han tar i, inte minst vad gäller rening av avloppsvatten. Där har EU:s strukturfonder väsentligt bidragit till att Östersjön har renats på senare tid, i alla fall blivit renare än tidigare.

Göran Lennmarker ställde en fråga om den gemensamma kustbevakningen. Den gemensamma kustbevakningen har länge varit en het politisk fråga på EU-nivå. Många förslag har lagts fram i olika delar av EU. Jag ska låta det vara osagt i det här sammanhanget. Jag skulle behöva titta på strategin just vad gäller den här punkten. Som jag minns det hela går man inte på en gemensam kustbevakning men i stället ett bättre samarbete mellan de olika kustbevakningarna. Det är väl grundtanken.

Jag vill gärna komma in på frågan om Barriärrevet. Havsplaneringen, Maritime Spatial Planning, är något som vi definitivt vill driva vidare inom EU. De saker som anses vara helt självklara på land är inte det till havs. Ingen skulle bygga ett hus på en väg. På havet sker det. Det är det som händer på havet. Det finns nya användare och så vidare. Vi har börjat en dialog om detta på EU-nivå. Det ska hållas en konferens under svenskt ordförandeskap i Stockholm om hur vi politiskt ska dra vidare i instrumentet, Maritime Spatial Planning. Ett av de olika pilotprojekten i Östersjöstrategin är just samarbete om havsplanering runt Östersjön.

Avslutning

Anna Kinberg Batra (m): Tyvärr måste vi börja runda av. Tiden går fort när man har roligt, särskilt när man får höra så många intressanta aspekter på denna viktiga fråga.

Det är snart 15 år sedan Margaretha af Ugglas skrev Sveriges allra första betänkande i Europaparlamentet. Charlotte Cederschiöld var med då. Det gick ut på vikten av att lyfta upp Östersjöregionens frågor på agendan. Hon fick dela ut en karta i Europaparlamentets utrikesutskott. De var inte alls mogna för den frågan. I dag tror jag inte att hon skulle behöva dela ut någon karta, inte Pierre Schellekens, Leif Zetterberg eller någon annan heller. Nu är detta ett EU-projekt, och det ska bli mycket spännande att dels se kommissionens förslag när det kommer under dagen, dels ta detta vidare under och även efter det svenska ordförandeskapet. Nästa steg är att det här ska börja behandlas i rådet, och det innebär också att det kommer att behandlas i riksdagen. EU-nämnden kommer att följa detta. Jag kan bara uppmana berörda fackutskott att ta tag i sina delar. Ju bredare och också öppnare förankring gentemot medborgarna desto bättre blir slutresultatet. Så hoppas vi att det ska gå i mål till toppmötet i oktober och framöver.

Jag ska helt kort tacka alla som har kommit, alla ledamöter från utrikesutskottet och EU-nämnden och alla andra. Tack till både nämndens och utrikesutskottets kanslier för hjälp med hela arrangemanget. Jag ska informera er om att det här seminariet har sänts direkt i webb-tv, där man också kan se det i efterhand, på riksdagen.se. Det sänds också i SVT 24 kl. 09.30 torsdagen den 11 juni. Då kan man titta i efterhand, som Göran konstaterade inledningsvis.

Därmed tackar vi för seminariet i dag, tackar för denna inledning och mycket värdefulla belysning från alla aspekter. Stort tack till panelen. Härmed slutar inte alls utan börjar debatten i denna viktiga fråga. Tack för i dag.